

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Diana Ratušnõi

**MADALHOOAJA TEENUSTE ARENDAMINE
KOGUKONNALE PAATSALU
PUHKEKESKUSE NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Marit Piirman, MBA

Pärnu 2018

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "...“..... 2018 a.

TÜ Pärnu kolledži Turismiosakonna juhataja

Liis Juust.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Maapiirkonna madalhooaja teenuste arendamine	6
1.1. Hooajalisust põhjustavad tegurid	6
1.2. Maaturismiteenuste arendamine	11
2. Uuring teenuste arendamisest kogukonnale madalhooajal.....	16
2.1. Uurimisprotsessi kirjeldus	16
2.2. Uuringu tulemused	21
3. Järeldused ja ettepanekud	33
Kokkuvõte	38
Viidatud allikad	41
Lisad	44
Lisa 1. Ankeetküsitluse vorm.....	45
Summary	49

SISSEJUHATUS

Hooajalisus on probleemiks mitmetes sihtkohtades maailmas. Hooajalisus turismis on jaotatud lühikesteks perioodideks ning see tuleneb turistide nõudlusest. Kui nõudlus on madal, siis ei käi sihtkohas külastajaid ning see toob kaasa endaga negatiivseid mõjusid. Nendeks on sihtkohas ebaefektiivselt ressursside ja taristu kasutamine, kasumi kaotamine. Vähene turistide arv ei ole kasulik sihtkohtadele, seega on vajalik piirkondades inimeste külastavust tõsta, võttes kasutusele uusi teenuseid. (Cisneros-Martinez., Fernandez-Morales, McCabe, 2016, lk 173)

Hooajalisus esineb erinevates riikides maailmas, kaasaarvatud Eestis. Eestis on hooajalisus samuti suur probleem, kuid selle käes kannatavad veel mitmed riigid. Näiteks hooajalisuses on Eesti 11. kohal võrreldes teiste Euroopa riikidega (33). Kõige vähem külastajaid oli 2017. aasta seisuga Liechtensteinis, kuid negatiivsed tulemused olid ka Leedus ja Lätis. Hooajalisus 2017. aastal Eestis oli väiksem nii sise- kui ka välituristide puhul. Kuigi probleemne on ikkagi see, et siseturistid reisivad kõige rohkem suvel ning reisi eesmärgiks on puhkuse- ja tööreisid. (Puhka Eestis, 2018)

Eestis on probleemiks hooajalisus, sest selle kõikumine on väga suur. Suveperioodil on majutusasutustes täituvus väga kõrge, kuid madalhooajal on keskmine täituvus liiga madal. Voodikohtade täituvus Eestis jäi iga-aastaselt kõigest alla 30%. Lahendus hooajalisusele on vastavate turismiteenuste- ja toodete välja arendamisel, mis poleks mõjutatud kliimast. (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, 2013).

Antud töös hakatakse uurima hooajalisust ning missuguseid teenuseid tuleks arendada kogukonnas, et madalhooajalisus väheneks maapiirkonnas turismiettevõttes Paatsalu Puhkekeskuses. Töö autor on sõnastanud uurimisprobleemi järgnevalt: Kuidas vähendada hooajalisust maapiirkonnas turismiettevõttes arendades teenuseid kogukonnale? Töö eesmärgiks on tugineda uuringu tulemustele ja teooriale, et vähendada madalhooajalisust Paatsalu Puhkekeskuses ning teha ettepanekuid uute teenuste välja arendamiseks.

Uurimustöös püstitatud uurimisküsimus on: millised turismiteenuseid peaks Paatsalu Puhkekeskus arendama kogukonnale, et ettevõttes väheneks madalhooajalisus? Antud küsimuse lahendamiseks sõnastati järgnevad ülesanded:

- Anda ülevaade hooajalisust põhjustavatest teguritest ja maapiirkonnas turismiteenuste arendamise kohta.
- Koostada küsitlus Lääneranna valla kogukonnale, et selgitada välja nende teenuste eelistused madalhooajal.
- Uuringust saadud tulemuste analüüsimine.
- Teha Paatsalu Puhkekeskusele ettepanekuid madalhooajal teenuste arendamiseks.

Töö koosneb kolmest osast. Esimene on teoreetiline osa, mis on jaotatud kaheks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis käsitletakse hooajalisuse definitsioone. Peamine autor, kellele tuginetakse teooria osas on Butler. Tuuakse välja ka hooajalisust põhjustavad tegureid ning kuidas need piirkonda mõjutavad. Teises alapeatükis defineeritakse, mis on maaturism ning kirjeldatakse, missugune on turismi roll maapiirkonnas. Samuti tuuakse veel välja, millised koosnevad turismiteenused maapiirkonnas.

Empiiriline osa ehk teine peatükk koosneb kahest osast. Esimeses pooles antakse ülevaade Paatsalu Puhkekeskusest ning kirjeldatakse, missugune oli uurimisprotsess. Kolmas alapeatükk on saadud andmete analüüs, kus selgitatakse tulemusi ning tuuakse välja kõige populaarsemad vastused. Kolmandas peatükis tehakse järeldusi ning ettepanekuid turismiettevõttele Paatsalu Puhkekeskus toetudes saadud vastustele ning teooriale.

1. MAAPIIRKONNA MADALHOOAJA TEENUSTE ARENDAMINE

1.1. Hooajalisust põhjustavad tegurid

Turismi mõjutab hooajalisus ning tekib erinevate tegurite põhjusena. Nendeks põhjusteks võivad olla nii looduslikud, majanduslikud kui ka sotsiaal-kultuurilised tegurid. Looduslikud tegurid on seotud kliimaga ning sihtkohas oleva keskkonnaga. Majanduslikud tegurid on seotud külastajate rahalise seisuga ning sotsiaal-kultuuriline osa toob välja inimeste eelistused ja käitumisviisid. Antud tegurid moodustavad PEST mudeli osad, mis annab võimaluse analüüsida ettevõtte hetkeolukorda ning leida, missugused puudused on organisatsioonis.

Juba 20. aastat on hooajalisus tekitanud palju probleeme ettevõtjatele ning sellele on proovitud leida lahendust. Selle tulemusena sihtkohad kaotavad majanduslikult kasumit, sest madalhooajal on vähe turiste. Soovitakse sihtkohtades saavutada aastaringne kõrghooaeg, mis tooks külastajaid igal aastaajal kohale. Kuigi majanduslikult pole madalhooaeg kasulik on see looduskeskkonnale vajalik. (Butler, 1998, lk 19)

Hylleberg (1992) leidis, et hooajalisus on turismis majanduslik osa, mis on muutlik ja ebaregulaarne valitud aja jooksul. Butler (1994, lk 332) defineerib hooajalisust kui pidevalt muutuvat osa turismis, mis on mõõdetav erinevate elementidega: turistide külastamise arvuga, külastajate kulutustega, transportiga, tööhõivega, transpordiga, vaatamisväärtustega.

Hooajalisus tekib looduslikel ja institutsionaalsetel põhjustel. Institutsionaalsete põhjused koosnevad järgmistest teguritest: inimtegevus, poliitika, kool, töö, traditsioonid, kultuurilised harjumused. Antud põhjused on laiaulatuslikumad kui looduslikud põhjused, seega mõjutavad turistide külastavust rohkem. Institutsionaalsed põhjused on inimeste ja riikide poolt püstitatud sotsiaalsed normid ja tavad, mis on osa inimeste iga

päeva elust nagu religioossed pühad, koolivaheajad, tööpuhkused, traditsioonid. Teiseks põhjuseks on looduslikud põhjused ning selle teguriteks on temperatuur, sademed, päiksevalgus ja päevavalgus. Antud põhjus ei ole nii suureks takistuseks külastajatele kui institutsionaalsed. (Gariddo, Patterson, Pegg, 2012, lk 660)

Rossello & Sanso (2017, lk 378-379) uurimus selgitas hooajalisust kui iga-aastast nähtust, mille põhjustajateks on inimeste normid, tavad ja traditsioonid. Turistid reisivad, siis kui neil on aega või kui on selleks kindel põhjus. Sündmused on üheks põhjusteks, miks inimesed külastavad sihtkohti. Sellised sündmused on festivalid, spordi- ja kultuuriüritused, jõulud, lihavõttepühad. Teine tegur, mis annab võimaluse või takistab turistidele reisimiseks on aeg. Kooli- ja tööpuhkused mõjutavad inimeste aja kasutust. Talveperioodil on vähem aega kui suvel, seega selletõttu turistid reisivad rohkem suviti.

Turistidele pakuvad huvi sihtkohas olevad atraksioonid nagu üritused, festivalid ja kultuursed vaatamisväärsused. Populaarne aeg sündmuste korraldamiseks on suvi, mis toob kaasa hooajalisuse suurendamise. Kuigi uuringus leiti, madalhooajal pakuvad inimestele huvi kontserdid ja etendused, kuid neid korraldata nii palju kui suvel. Kuigi see annab võimaluse hooajalisuse vähendamiseks ehk külastajate suurendamiseks (Cuccia&Rizzo, 2011, lk 595)

Samuti leiab ka Qiu & Kulendran (2016, lk 94-95), et hooajalisus takistab turistidel reisimist ning selleks on mitmeid põhjused. Enim mõjutab inimeste otsuseid majanduslik olukord, ehk missugune on nende sissetulek ja kui palju on võimalik raha puhkusele kulutada. Uuringus leitakse ka, et pühad, jõulud, uus aasta, töö puhkus, koolivaheaeg on põhjusteks, miks reisitakse või mis takistavad reisida. Lapsevanemad planeerivad reisimist laste koolivaheaegade järgi ning seetõttu reisitakse kõige rohkem suvel ja talvel jõulude ajal, sest siis on lastel aega.

Hooajalisusel on palju negatiivseid külgi ning üheks on majanduslike ressursside ja varade ebatõhus kasutus, mis võivad mõjutada turismiettevõttes klienditeeninduse kvaliteeti ja turisti rahulolu. Samuti mõjutab ka majandus ka keskkonda, millele negatiivset mõju on vaja vältida. Pidev hooajalisuse muutumine on probleemne sihtkohas elavatele inimestele, sest kui nõudlus on suurem on tööjõudu juurde vaja, aga kui see

langeb, kaotavad kohalikud elanikud töö ning tekib elanike rahuolematus.(Duro & Turrion-Prats, 2016)

Rohkem hooajalisust tekib maapiirkondades kui linnas, sest seal olenevad tegevused palju ilmast ja aastaajast. Linnas on võimalik minna erinevatesse kaubanduskeskustesse ning asutustesse kui pole vastavat ilma, kuid maal selliseid võimalusi pole. Maapiirkonnas võib probleeme tekitada juurdepääs, kuna osades sihtkohtadesse on vaja kasutada, kas maa või merelisi transpordivahendeid. Teatud sihtkohtadesse ei ole võimalik kasutada maa transporti ning see teeb liiklemise raskemaks, sest ainuke võimalus on kasutada veetransporti, mille kasutusvõimalused on piiratud. (Butler, 1998, lk 20)

Maapiirkonnas sõltub turism loodusest, geograafilisest paiknevusest ja etnoloogilistest omadustest igas sihtkohas ja riigis (Ghaderi & Henderson, 2012, lk 47). Benavides-Velasco, Guzman-Parra, Quitana-García ja Vila-Oblitas (2015, lk 126-127) uurimuses seletatakse hooajalist mustrit, mis tekib iga aasta. Uuringust saab järeldada, et kõige rohkem kasu teenib augusti ja juuli kuus, kuid kõige minimaalsemat kasu saadakse jaanuaris, veebruaris, novembris. Uurimuse kohaselt on maapiirkondade majutusasutuste nõudlus märkimisväärselt suurenenud eelnevate aastatega ning oluline on teha turundust asukohtadele, et muuta hooajalisuse kõikumist väiksemaks. Oluline on maapiirkonnas olevate ettevõtete esile toomine ning sealsete asutuste teadlikkuse suurendamine.

Madalhooaja ära hoidmiseks Butleri (1998, lk 20-21) sõnul on vaja sihtkohas rakendada järgnevaid tegureid:

- kõrghooaja pikendamine;
- luua uusi võimalusi samal turul, aga erinevatel aegadel;
- luua uusi võimalusi uute turgude jaoks;
- sihtkohta muuta unikaalseks ka teisel perioodil.

Kõrghooaja pikendamine sihtkohas on üks võimalus madalhooajal ära hoidmiseks. Madalhooajal on vähe külastajaid, kuna sihtkohtades puuduvad uued segmendid ja turud, mis pakuks inimestele huvi. On vaja välja arendada uusi teenuseid või uusi turge, mis muudaks sihtkoha atraktiivsemaks. mis meelitaks turiste kohale ning tekitaks suurema nõudluse sihtkohas ja tooks majandusliku kasu. Uuringu kohaselt selliseks võimaluseks

on üritusturismi või uute turismiteenuste arendamine. (Ikechukwu, Ulrike, Wolfgang, 2014, lk 103)

Gambias läbiviidud uuringus uuriti, kuidas madalhooajalisust maaturismiga vähendada. Antud uuringus leiti, et tasub ära kasutada sihtkohas olemasolevaid ressursse uute turismiteenuste loomiseks. Uuringus oli selleks looduslik ressurss ehk Gambia jõgi ja sellega seoses leiti, et on võimalik korraldada erinevaid üritusi. Uuringus kirjeldati üritusi nagu lindude vaatlemine ja kalapüük, mis toovad turiste sealset loodust nautima. (Ikechukwu *et al*, 2014, lk 110)

Turismisihtkoha analüüsimiseks on võimalik kasutada PEST mudelit. Antud meetod annab võimaluse leida vastuseid, missugused on ettevõttes puudused ning kuidas sihtkohas ettevõtet arendada, et hooajalisus väheneks. PEST mudel koosneb neljast valdkonnast: poliitilisest, majanduslikust, sotsiaal-kultuurilisest ja tehnoloogilisest, mis aitavad analüüsida erinevaid osasid organisatsioonis. Nimetatud tegurid loovad ettevõttele võimalusi arenguks. (Hamid, Jeeva, Talib, Zulfakar, 2014, lk 121)

PEST mudelit moodustavad neli valdkonda ning nende tähendused on järgnevad (Hamid *et al*, 2014, lk 121-122):

- sotsiaalne valdkond koosneb demograafilistest näitajatest nagu elanike arv, sündimus ja vanuseline koosseis, perekonnamudelid, elanikkonna sotsiaalsed eelistused ning töekspidamised, elulaadi muutusi, eluviis;
- majanduslik keskkond on seotud inimeste sissetulekute, rahaliste võimalustega, tööhõivega;
- tehnoloogiline keskkond koosneb tehnoloogia arendamises ja rakendamises, taristu olemasolust ning arendamisest;
- poliitiline keskkond ehk töö- ja maksuseadused ja toetused riigilt.

PEST analüüsil on kaks eesmärki, milleks on ettevõtte olukorra ja ärijuhtimise analüüs. Annab võimaluse ettevõttes uurida hetkeolukorda ning saada teada, millised on puudused organisatsioonis nii juhtimises kui ka ettevõtte siseselt. PEST mudel annab võimaluse prognoosida ette nägematuid olukordi, mis võimaldab hiljem organisatsiooni strateegiat arendades eemaldada tulevikus esinevaid ohte. (Nunsens ja Peng, 2007, lk 230).

Hamid, Jeeva, Talib, Zulfakar (2014, lk 121) leidsid ka, et PEST on hea võimalus ettevõtte ohtude ja võimaluste nägemiseks, et organisatsiooni saaks areneda ja muutuda kvaliteetsemaks. Seega tänu PEST mudeli analüüsile on võimalik ettevõtte ennast arendada järgnevalt:

- sõnastades organisatsioonile jaoks selge ja edasiviivad eesmärgid;
- eesmärkide saavutamiseks välja arendada selleks vajalikud meetmed;
- luues strateegia, mis organisatsiooni arendades parandaks olemasolevaid puudused.

PEST mudeli analüüsil on olemas ka laiendatud versioon, milleks on PESTEL. Pikemas versiooni kuuluvad eelnevalt nimetatud valdkonnad ning millele on juurde lisandunud kaks uut valdkonda ning nendeks on looduskeskkond ja õiguskeskkond. Looduskeskkond aitab kaasa sihtkohas hooajalisuse põhjuste analüüsimises.

Looduskeskkonna valdkond PESTEL mudelis on jaotatud kolmeks (Goh, 2012, lk 12):

- esteetiliste komponendi alla kuulub taeva olemus ehk kui palju on sihtkohas päevavalgust ning päiksevalgust;
- termiline osa alla kuuluvad tegurid on temperatuur, niiskus, tuul, kiirgus;
- füüsilise komponendi alla kuulub turismi sihtkoha asukoht ja juurdepääs.

Sihtkohad peavad arvestama antud teguritega, kuna turiste huvitab looduskeskkond. Esteetilise, termilise ja füüsilise osa puudumisel pole turistil huvi või võimalust sihtkohta külastada. Sihtkohal on oluline leida probleemidele lahendusi. Uuringus toodi välja, et kui on asukohtades olnud probleemiks vähene päevavalgus, siis paigaldatakse sihtkohta valgustused. (*Ibid*, lk 12)

Hooajalisuse tekkepõhjused on mitmeid ning need on jaotatud kaheks, milleks on looduslikud ja institutsionaalsed põhjused. Hooajalisus on väga tasakaalutu ning oluline on leida uusi turge ning segmente, mis tooks turiste sihtkohta ükskõik, mis aastaajal. Vähene nõudlus kujundabki hooajalisuse, kuid selle vähendamiseks on vaja uusi teenuseid. Sihtkoha analüüsimiseks saab kasutada PEST mudelit, millega saab välja uurida, millised puudused on ettevõtte.

1.2. Maaturismiteenuste arendamine

Turismi üheks oluliseks osaks on viimasel ajal kiirelt arenev maaturism. Maapiirkonnad on ajaga muutunud ning neid kasutatakse teistel põhimõtetel kui varasemalt. Sealsed turismiettevõtted pakuvad mitmekülgseid ja erinevaid turismiteenuseid või tooteid. Turismiteenused koosnevad mitmetest komponentidest.

Maaturism on muutunud turismis aina tähtsamaks. Kui kunagi varem olid maapiirkonnad ainult toidu tootmiseks, siis nüüd on sealsed alad radikaalselt ümber muutetud. Tänapäeval keskendutakse puhkuse, rekreatsiooni ja kogukonna arendamiseks. Antud muutused mõjuvad väga positiivselt kohalikele kogukondadele. (Nybakk *et al*, 2013, 364-366)

Maaturism on muutunud ajaga populaarsemaks ja inimesed külastavad maapiirkonda rohkem kui kunagi varem. Maaturism on ka kiirelt arenev sektor turismis ning tuntakse rohkem huvi sealsete sihtkohtade vastu. Maaturismi defineeritakse erinevalt ning sõnastusi on mitmeid. Lebe & Milfelner (2006, lk 1137) leiavad, et maaturism on turismi osa, mis tegutseb maapiirkonnas ning kasutab kohalike ressursse.

Kuid Barkauskas jt (2015, lk 167-168) toovad välja mitmeid maaturismi definitsioone, mis on järgnevad.:

- talu turism, mille alla kuulub toode, mis põhineb põllumajandustootmisel ja talus majutamisel;
- roheline turism, mis on vastand massiturismile ja keskkonnaturismile;
- ökoturism, mis sisaldab unikaalseid looduslikke väärtusi ja aktiivset turundust keskkonnakaitsele, mis on kasulik kohalikele.

Maapiirkonnas tegutsevad ettevõtted on ehitatud kohalikel ressurssidel. Turism ei ole traditsiooniline maapiirkonna arendus viise, kuid annab maaturismi ettevõtjatele rohkem võimalusi ja eeliseid kui varasemalt. Sihtkohta tuleb arendada turismi kogukonnale, kuna kui sealsed ettevõtted ei meelita kohale turiste, siis on kohalikele olemas ettevõtted, kus pakutakse erinevaid teenuseid. Kohalikuturismi arendades on vähe riske ning negatiivseid tulemusi on minimaalsed. (Latkova & Vogt, 2012, lk 50-67)

Maapiirkonnas turism on väga oluline, sest aitab arendada kohaliku majandust ning mitmekesistada sealset elu. Kasu saavad ka teised ettevõtted sihtkohas. Samuti aitab turism maapiirkonnas välja arendada infrastruktuuri ja taristut, tänu millele on võimalik erinevaid teenuseid luua ning muuta asukoha turistidele atraktiivsemaks ja ligi pääsetavamaks. Kuigi selleni jõudmiseks on vaja, et era ja avalik sektori teeksid koostöö sihtkohta majanduses ja poliitikas. Eduka sihtkoha välja arendamiseks on vaja neil ühtset nägemust ehk missugused on vaatamisväärsused, infrastruktuur, teenused, majutus, puhke võimalused, sihtkoha turundus, söögikohad ning kõikidest muudest turistide heaolu jaoks vajaminevad teenused. (*Ibid*, lk 167-168)

Kirja on pandud 10 faktorit, mis on kõige olulisemad, et maaturism oleks edukas. Järgnevad kümme faktorit on need, mis moodustavad maapiirkonnas täieliku „turismipaketti“ Wilson, Fesenmaier, Fesenmaier & Van Es uuring (viidatud Barkauskas, Barkauskiene, Jasinkskas & Van Es, 2001, lk 134 vahendusel):

- suurepärane kogukonna liider;
- toetus kogukonna liidri suhtes;
- kohaliku omavalitsuse osavõtt ;
- turismi arendamiseks piisavad rahalised vahendid;
- strateegiline planeerimine;
- koordineerimine, koostöö kohalike ja ettevõtjate vahel;
- koordineerimine, koostöö maaturismi ettevõtjate vahel;
- turismi arendamiseks, reklaamimiseks olemasolev tehnoloogia ja informatsioon;
- head reisibürood;
- kogukonna poolne toetus turismi suhtes.

Maapiirkonnas tegutsevad väiksed ettevõtted, mis on tihti juhitud perekondlikult. Sealsetes organisatsioonides pakutakse pakett teenuseid, mille eesmärk on turistidele pakkuda meeldejäävat külastust. Turistid kogevad kahte dimensiooni ettevõtet külastades. Esimene on inimese algne motivatsioon ning põhjus, mis pakkus huvi sihtkoha juures. Teisena on oluline külastajale toit, transport, majutus ja reisil kasutatavad teenused, mis loovad turistile terve paketi ja kogemuse. (Kenebayeva, 2014, lk 29)

Kaasaegne turism nõuab pidevalt uuenduslike lähenemisviise, et saada klientide tähelepanu. Turism areneb kiirelt ning sellega kaasneb turismiettevõtetes pidev teenuste ja toodete areng. Inimesed reisivad palju, seega inimestele ei paku huvi enam üksik teenus ning oodatakse enamat turismiettevõtjalt. Selle saavutamiseks on vaja tihedat koostööd nii ettevõtjate ja kohaliku omavalituse vahel, et oleks võimalik välja arendada huvitavaid ja mitmekülgseid teenuseid. (Kozak, 2014, lk 1604)

Oluline on olla teadlik piirkonnas olevatest ressurssidest, et turismiteenuseid ning tooteid arendada. Turismitoode või -teenus on kujundatud kliendi vajaduste järgi ning on miski, mida klient kogeb. Igal inimesel on erinev ettekujutus kvaliteetsest ja heast teenusest, seega on raske kõikide klientide meelejäre olla. (Akroush, Jraisat, Kuredieh, AL-Faori, Qatu, 2016, lk 20-21) Stasiak (2014, lk 29) leiab hoopis, et turistide ootavad ettevõtetelt, et teenus oleks professionaalne ja mis vastab nende ootustele, aga kui teenus on muutunud populaarsemaks, siis ettevõtte on kasulik tõsta hinda.

Sihtkohtades on olulisel kohal teenused, sest need motiveerida turiste külastama. Teenused on mõjutatud mitmetest elementidest nagu looduskeskkond, kliima, mitmekesiste teenuste olemasolu, majutus võimalused. Sihtkohas on oluline, et oleks olemas turismitooted ning tähtis on omavaheline koostöö. Koostööd tehes on võimalik teenuseid pakkuda pakettides. Sihtkohas peaks olemas sotsiaalselt ja keskkondlikult jätkusuutlikud tooted ja teenused, sest arvestades, et turiste ei ole aastaringselt. (Benur & Bramwell, 2015, lk 214)

Turismitoode on arendatud turistidele ning selle eesmärk on turisti nõudmisi rahuldada. Ettevõtete asukohad teevad turismitooted eriliseks, kuna sama toodet pole võimalik saada igas sihtkohas. Sihtkoht ei ole toode, vaid turismitooteks on sihtkohas olevad organisatsioonid, mis pakub teenuseid külastajale. Turistidele jääb reisi lõpuks meelde saadud kogemus ning seda mõjutavad turismitoote kvaliteet. (Koutoulas, 2004, lk 7-8)

Iga turismitoode koosneb erinevatest elementidest, mis on järgnevad: (Căruntu & Dițoiu, 2014, lk 232).

- Looduslikud vaatamisväärsused (maastikud, merepiirkonnad, rannas, kliima, geograafilised asend).

- Ehitatud vaatamisväärsused (infrastruktuur, arhitektuur, mälestised promenaadid, pargid).
- Kultuurilised vaataisväärsused (ajalugu, folkloor, religioon, kunst, teater, muusika, tants, muuseumid meelelahutus, üritused, festivalid).
- Sotsiaalsed vaatamisväärsused (kohalike elanike eluviis ja kombed, keel, võimalused).

Turismitooted koosnevad ka materiaalistest ja mittemateriaalsetes osadest ning mõlemad osapooled mõjutavad kliendi rahulolu ja kogemust. Materiaalne on kindel toode (majutus, transport), mida on võimalik saada turistil raha eest, kuid mittemateriaalne toodet lisatakse juurde materiaalsele ehk on lisandväärtus. Uuringus on välja toodud, et kliente mõjutab rohkem materiaalne pool tootest kui mittemateriaalne, kuna algselt on oluline majutuse olemasolu ja sellele hiljemalt juurde võttes lisateenuseid. (Albayrak, 2010, lk 140)

Turismitooteid on võimalik veel jagada ka kaheks (Koutoulas, 2004, lk 7):

- Turismitoode kui tervik ehk siia kuuluvad kõik teenused, mida tarbitakse terve reisi jooksul.
- Spetsiifiline toode on turismi toode, mis koosneb majutusest, transpordist, atraktsioonidest ja teistest teenustest, mis turist tarbib ning seda pakub üks ettevõtte

Turismiteenuseid ja -tooted võib koostada komplektina. Komplektid koosnevad kahest osast, milleks on põhiteenus ja sellele lisanduvad lisateenused. Tänapäeval kuulub majutuse paketi hinna sisse rohkematki kui ainult majutus ehk põhiteenus. See annab ka võimaluse kasutada ettevõttes olevaid teisi teenuseid näiteks saun, basseini, toidlustus, rekreatiivsed tegevused. Majutusasutuse hinnad pannakse paika sihtkoha turismi hooaja lõpus, arvestades eelneva hooaja keskmist hinda, kuid see hind võib pidevalt muutuda. (Ferreira & Ramukumba, 2016, lk 4)

Turismiteenuste kvaliteedi edukus sõltub kliendi rahulolekust. See, kuidas kliendid kvaliteeti mõistavad on seotud mitmete aspektidega nagu näiteks missugustest trendidest ollakse antud ajal huvitatud ning millised asjaolud võivad probleeme tekitada. Väikeste turismiettevõtete jaoks on väga oluline pidevalt uuendustega kaasas käia, et oleks ka võimalik kvaliteetseid teenuseid pakkuda ja konkureerida teiste ettevõtetega. (Ioniță, 2015, 130)

Looduspõhiseid turismitegevusi jagatakse kaheks, milleks on siis kaubanduslikud ja mitte kaubanduslikud tegevused. Mitte kaubanduslikud tegevused on siis kui viibitakse looduses, ei tarbita mingeid teenuseid ja viibitakse aladel, mis on tasuta. Kaubandusliku tegevuse ajal sõltutakse ka looduslikust keskkonnast, kuid turist maksab turismiettevõtjale, kas toote või teenuse eest. (Nybakk, Tangelan, Vennesland, 2013, 364-366)

Rekreatiivseid tegevusi jaotatakse kaheks: passiivseteks ning aktiivseteks. Aktiivne tegevus on füüsiline tegevus looduses näiteks käiakse matkamas, rattaga sõitmas, jalutamas. Passiivne puhkus on kui ei tehta füüsilisi tegevusi nagu näiteks autosõit, päevitamine, spordimängude vaatamine või muu ürituse või turniiri vaatamine. Rekreatiivsed tegevused annavad võimaluse kohalikku kultuuri ja turismi arendada, mis annavad võimaluse parema taristu ning infrastruktuuri loomisele. (Warn, 2001, lk 4). Ateljevic & Page (2009, lk 10) leiavad samuti, et maaturismi teenused koosneb tihti paljudest erinevatest rekreatiivsetest tegevustest nagu matkamine, linnuvaatlus, merelised tegevused, kalapüüdmine, fotograafia.

Maaturism on kiirelt arenev ning on muutunud ajaga palju. Pööratakse rohkem tähelepanu maapiirkonnas turismile kui põllumajandusele. Definitsioone on antud turismivormile mitmeid ning sealsete turismiteenuste paketid ning komplektid koosnevad erinevatest teguritest. Üheks osaks on rekreatsioon, mis väljendub kahel viisil ehk kas on aktiivne või passiivne.

2. UURING TEENUSTE ARENDAMISEST KOGUKONNALE MADALHOOAJAL

2.1. Uurimisprotsessi kirjeldus

Lääneranna vald asub Lääne-Eestis ning on Pärnumaa osa. Koosneb 150 erinevast külast. Lääneranna vald koosneb neljast piirkonnast, milleks on Lihula, Hanila, Varbla, Koonga ning elanike arv on 5 468 (Eesti Statistikaamet, *s.a*).

Paatsalu Puhkekeskus asub Pärnumaal Lääneranna vallas Paatsalu külas mere ääres. Keskuses saab muu hulgas korraldada sündmusi. Sihtkohas on palju loodust ning laide. Paatsalu Puhkekeskus avati esmakordselt 1976 aastal, kuna oli valmis saadud uue puhkebaasi majaga. Hoones oli erinevaid võimalusi ja teenuseid, mida lähedal asuvatel ettevõtjatel polnud, seega seal oli rohkem valikuid. Aastate vältel on hooneid muudetud ning tehtud juurdeehitusi, kuigi on üritatud jätta algne paadi kuju asutusele. (Feld, suuline vestlus, 27.11.2017)

Hoone alustas küll tegevust 2001. aastal, kuid ei olnud võimalik pakkuda majutust, siis ei jätkatud aktiivse tegevusega ning hoone jäi seisma. Uuesti toimus avamine kaks aastat hiljem, kui hoone ümbrus ning piirkond oli korda tehtud. Hoone omanike koosseis on muutunud neli korda, kuid viimane muudatus toimus 2015. aasta lõpus. Peale seda on Puhkekeskuse peaesmärk olnud majutusteenuse pakkumine, kus on võimalik juurde võtta ka toitlustus, paadi- ja sadamateenuseid. Paatsalu Puhkekeskus soovib uusi turismiteenuseid arendada, et külastavust igal aastaajal suurendada. Puhkekeskuse ala on suur, mis annab võimaluse erinevate turismiteenuste.

Puhkekeskuse ala on suur, mis annab võimaluse erinevate turismiteenuste arenguks. Paatsalu hoonete kompleks on võimeline mahutama seitsekümmend viis klienti. Territooriumil asuvad ka kämpingud ning on suur maa ala, mida on võimalik kasutada suvel ööbimiseks. Samuti kogu komplekti kuulub veel saun, seminariruum, peosaal,

sadam, võrkpalliplats, grillimis- ja lõkkekohad. Kuna sihtkoha asub mere kõrval pakutakse ka palju merelisi teenuseid, milleks on paadilaenutus, paadimootorite laenutus, paadi vette laskmine võimalus, paadi hoiustamine, paadiparandus, praamisõidud lähel, klientide transportimine lähedalasuvatele laidudele. (Feld, suuline vestlus, 27.11.2017)

Paatsalus Puhkekeskusel puuduvad madalhooajal teenused ja üritused. Organisatsioon pakub suve perioodil kõige enam klientidele majutust ning on võimalik võtta lisateenuseid, mille kasutusvõimalus oleneb ka aastaajast. Kõige enam pakutakse Paatsalu Puhkekeskuses hetkeolukorras sündmuste korraldust. Suvisel perioodil renditakse ning kasutatakse Paatsalu puhkebaasi suvepäevadeks, seminari või firmaüritusteks ning sünnipäevadeks.

Puhkekeskus on varem korraldanud üritust ka kogukonnale, milleks on jaanipäev ning on osa võtnud Muinastulede öölt. Nendest üritustest on osa võtnud mitukümmend inimest ja kohapeal on olnud esinejad ning tehtud lõket. Need on ainukesed üritused, mis on varem korraldatud kohalikele ehk põhimõtteliselt puudub ürituste turism Paatsalu Puhkekeskuses ning eesmärgiks ongi sündmuste suurendamine ja arendamine ettevõttes. Paatsalu Puhkekeskuse eesmärk on pakkuda parimaid teenuseid Lääneranna vallas, milleks on siis majutus, toitlustus ja merelised teenused. Organisatsioon soovib hakata korraldama rohkem üritusi kogukonnale. Kuna talveperioodil ei rendita ja ei kasutata Paatsalu praegu olemasolevaid teenuseid, siis on vaja välja arendada midagi uut.

Suveperioodil on Paatsalu Puhkekeskusel sihtgrupid fikseeritud, kuid madalhooajal puudub turistide arv täielikult. Seega hea võimalus on kasutada olemasolevat ressursse ning suurendada külastavust kogukonna poolt. Puhkekeskuse hoones on olemas kõik vajalik, et korraldada erinevaid üritusi, huvitegevusi ja huviringe. Hoones on mitu erinevat ruumi, mis annab võimaluse mõlemas ruumis korraldada tegevusi. Annab hea võimaluse teha huviring ühes ruumis ning lastele ja noortele tegevusi teises ruumis.

Uurimustöö jaoks viiakse läbi üks uuring. Uuringumeetod on kvantitatiivne ning selle läbi viimiseks kasutatakse ankeetküsitlust, mis koostatakse internetis ning viiakse läbi Lääneranna valla Facebooki gruppides. Küsitluse koostamiseks kasutatakse Google Forms. Antud meetod on hea erineva suuruse gruppi uurimiseks. Küsitluse üldkogumiks on kõik Lääneranna valla elanikud.

Ankeetküsitlus on oluline tööriist informatsiooni kogumisel. Antud meetodi kasutamisel on oluline teksti arusaadavus, kuna sellest oleneb informatsiooni täpsus. Küsitluste juures on kaks olulist aspekti, milleks on usaldusväärsus ja ajakohasus, mis näitavad antud kvantitatiivse meetodi tööriista järjepidevust ning kasutus võimalikkust ning mõlemaid tegureid on vaja, et küsitlus oleks edukas. Küsitlusi on võimalik läbi viia nii paberkandjal kui ka internetis. Meetod annab võimaluse kasutada uuringuks nii suuri kui ka väikseid grappe, kuid suurema vastajate arvuga on võimalik saada täpsem informatsioon, aga mida suurem on grupp, seda rohkem on hiljem andmeid analüüsida. (Adams & Cox, 2008, lk 17-19)

Ankeetküsitlus koosneb 30 küsimusest, millest 15 küsimust on valikvastustega ning ülejäänud on lahtised vastused. Uuringu ankeet koostati Google Drive keskkonnas. Uuringu küsimused toetuvad PEST mudelile. Ankeetküsitlus (vt lisa 1) oli omakorda jaotatud neljaks osaks, milleks oli: üritused; pere vaba aja veetmine; koolitused, huviringid/ huvitegevused ning üldine info. Järgnevalt (vt Tabel 1.) on välja toodud, missuguse nelja osa koostatud küsimused on tehtud sotsiaal, majandusliku ning tehnoloogilistkeskkonda arvesse võttes.

Tabel 1. Ankeetküsitluse küsimuste koostamiseks kasutatud PEST mudeli valdkonnad. (autori koostatud)

Küsimused	Teemad	PEST mudeli valdkonnad
1. Osa (küsimused 1-3, 5-8)	Üritused ja üritustel osalemine	Sotsiaalne keskkond
1. Osa (küsimus 4)	Üritused ja üritustel osalemine	Majanduslik keskkond
2. Osa (küsimused 9-11,13)	Pere vaba aja veetmine	Sotsiaalne keskkond
2. Osa (küsimus 12)	Pere vaba aja veetmine	Majanduslik keskkond
3. Osa (küsimused 14, 16, 17)	Koolitused, huviringid/huvitegevused	Majanduslik keskkond
3. Osa (küsimused 14-16, 18-21)	Koolitused, huviringid/huvitegevused	Sotsiaalne keskkond

4. Osa (küsimused 22, 23)	Üldine info	Majanduslikkeskkond
4. Osa (küsimused 22, 24)	Üldine info	Tehnoloogiline keskkond
4. Osa (küsimused 25-29)	Üldine info	Sotsiaalne keskkond

Ankeetküsitlus on jaotatud neljaks ning esimeses osa küsitluses uuritakse kohalike üritustelt osavõttu. Antud osa koosnes kaheksaks küsimusest ning kõik küsimused välja arvatud üks, tuginevad PEST mudelil sotsiaalvaldkonnale ning üks tugines majanduslikule valdkonnale. Kohalikelt uuritakse, missugustest üritustest võtavad nad, millal ning mitu korda kuus osalevad. Esimeses pooles uurime PEST mudeli toetudes inimeste eluviisi ja sotsiaalseid eelistusi. Üks küsimus toetub majanduslikule poolele, kuna uuritaks, mitu korda osaletakse üritustel ning see on seotud elanike sissetulekust ning palju on võimalik rahaliselt kulutada ürituste jaoks.

Esimese osa lõpus oli küsimus, „Kas Teil on lapsi?“ ning kui vastati „Jah“, siis avanes teine osa vastajatele, mis oli seotud pere ja laste huvidega. Pere vaba aja veetmise osa koosnes viiest küsimusest ning enamus küsimused tuginesid sotsiaalkeskkonnale. PEST mudeli sotsiaalvaldkonna alla kuuluvad demograafilised näitajad ning uuritigi küsitluses laste vanust, eluviisi, vaba aega. Uuriti ürituste osavõtu kohta, mis võib olla takistuseks rahaline sissetulek perekonnal. Koolituste ja huviringide/huvitegevuste osas oli ka enamus küsimused toetusid mudeli sotsiaalvaldkonnale. Antud osa koosnes kaheksast küsimusest, ning seitse neist olid ära märgitsatud ning pidid selle vastama, kuid üks neist oli vabavalikuline. Kolmandas osas uuriti inimeste harjumuste, sotsiaalsete normide, eelistuste ja eluviisi kohta.

Viimases osas küsitluses oli küsimused jaotatud kaheks. Esimeses pooles oli uuritud, missugused on kohalikele probleemiks ürituselt osa võtmast ning selle järgnesid täpsustavad küsimused. Küsitluse lõpus uuriti demograafilisi näitajaid nagu sünniaastas, sugu ja elukohta. Selles osas oli PEST mudelist kasutatud kõiki valdkondi ehk majandusliku, tehnoloogilist, ja sotsiaalset. Sotsiaalne valdkond uuriski demograafilisi näitajaid, mis küsimused olid välja toodud küsitluse lõpus. Uuriti kohalike elukohta, vanust, perekonnaseisu. Tehnoloogiline aspekt uuris sihtkoha taristut ehk missugune on

transpordi ühendus Lääneranna vallas. Majanduslik valdkond selgitas välja uurimuses, et kas vallas korraldatud ürituste hinnad on neile probleemiks või ei.

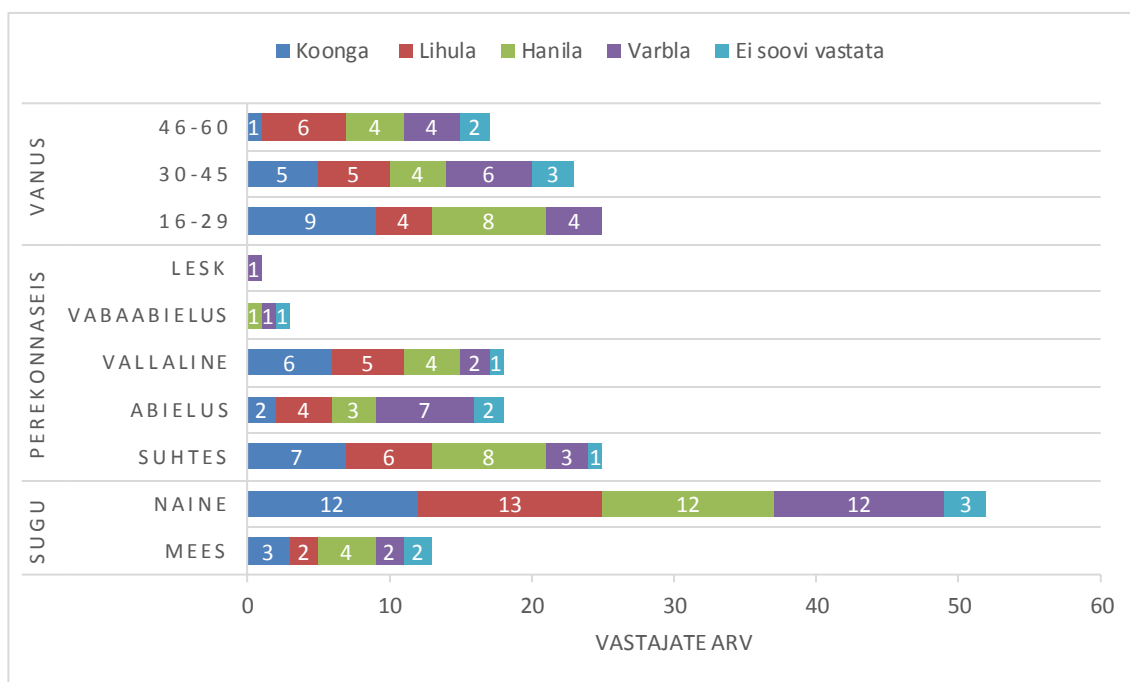
Ankeetküsitluse esimene vorm valmis veebruari lõpus ning ettevõtja poolset tagasisidet saades parandati küsitlust. Küsitlust muudeti märtsi kuu jooksul mitmel korral ning sellele järgnes pilootküsitlused. Ankeetküsitlusi muudeti mitmeid kordi, kuna ettevõtte juhendajal oli teistsugune nägemus ehk leiti, et küsimused võiksid olla personaalsemad ning täpsemad, kuna eelnevalt olid liiga üldised.

Ankeetküsitluse pilootuuringud viidi läbi märtsi keskel 3 erinevas vanuses inimesega. Vastanute vanused olid 21, 47 ja 70, et saada võimalikult mitmekesine tagasiside. Esimene pilootuuring viidi läbi 21. aastasega ning leiti mitmeid parenduskohti, milleks oli küsimuste sõnastus ning grammatika. Küsimustele lisati juurde valiku variandid „muu“, kus nad saavad ise lisada vastuse, mida polnud antud. Kui pilootküsitlused viidi läbi 47. ja 70. aastasega, siis küsimuste sõnastused ning küsimused jäid samaks. Mõlemad vastanud leidsid, et kõik oli arusaadav. Enne küsitluse välja saatmist leiti, et küsimus „Millistel nädalapäevadel on Teil võimalik osaleda üritustel“ on vaja ümber sõnastada ja kujundada ning küsimus sõnastust muudeti selliseks, et „Märkige, milliste nädalapäevadel ning kui kaua on Teil võimalik osaleda üritustel?“. Antud küsimusel võeti kasutusele sellised vastuse variandid nagu „Terve päev“, „Pool päeva“, „3-5 tundi“, „1-2 tundi“ ja „Puudub aeg“.

Küsitlused postitati märtsi lõpus Lääneranna valla, Märjatud Koongas, Lihula valla, Varbla valla ja Hanila valla lehtedele. Kuna Varbla vald ei võtnud vastu antud postitust, siis sinna lehele see ei jõudnud. Paar päeva hiljemalt postitati küsitlused uuesti gruppidesse ning kirjutati Lääneranna vallale, et küsitlust jagaksid nende lehel. Vastust Lääneranna vald autorile ei andnud, kuid tänu Paatsalu Puhkekeskus juhendajale jagati postitust lõpuks Lääneranna valla Facebooki lehel, mis oli kõige tulemuslikum terve portsessi jooksul. Hiljem enam Lääneranna valla esindajatega ühendust ei saadud. Protsessile ei aidanud enda poolset jagamist ning Paatsalu Puhkekeskuse Facebookil jagamist.

2.2. Uuringu tulemused

Uuringus osales kokku 65 inimest Lääneranna vallast, kes täitsid küsimustikku Google Formsis, mis oli jagatud Facebooki teel. Kõige enam oli vastanute seast naisi ehk 52 inimest ning mehi oli 13. Keskmiseks vanuseks oli 35,1, kuid kõige enam vastajaid oli vanusegrupis 16-29 (25) ning kõige vähem oli 46.-60. aastaste hulgas, milleks oli 17 inimest ning 23 vastanut oli 30.-45.aastaste seas. Perekonnaseisu küsimusele kõige rohkem vastati, et on suhtes, milleks oli 25 inimest, kuid 18 vastajat oli nii vastusevariandil vallaline ning abielus. 3 inimest olid märkinud, et on vabaabielus ning 1 on lesk. Vastanuid oli 32 erinevast külast ning 4 erinevast piirkonnast, milleks on Hanila (16), Lihula (16), Koonga (13) ja Varbla (5).

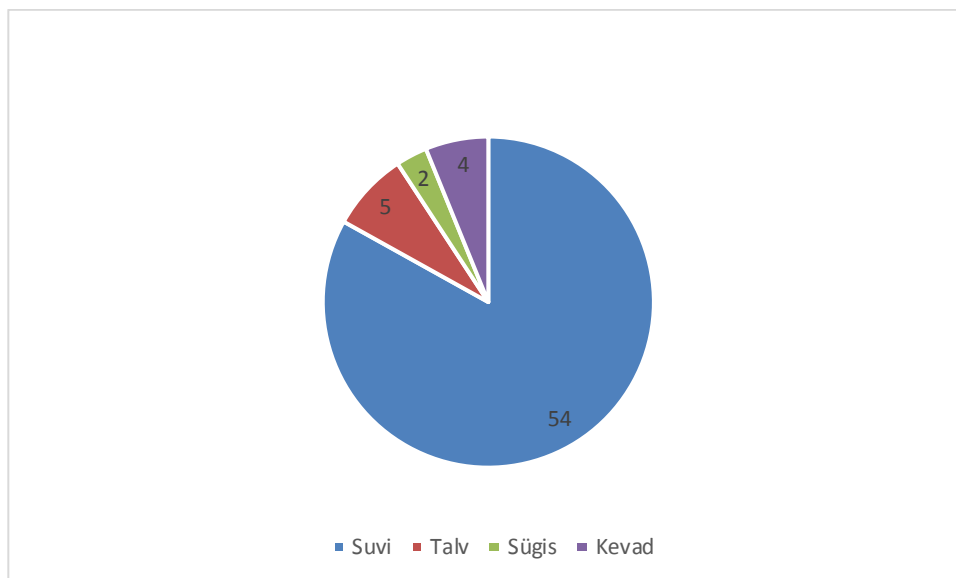
Joonis 1. Lääneranna valla vastajate sugu, perekonnaseis ning vanus. (autori koostatud)

Küsitlus oli jaotatud neljaks osaks ning esimeses pooles uuriti ürituste ja ürituste osaluse kohta. Uuringus küsiti Lääneranna kohalike käest, millistest üritustes osa võetakse vallas ning enim oli välja toodud jaanipäeva (21). Samuti väga populaarsed üritused olid Mihkli laat (13) ning Lihula kohvikutepäevad (14). Populaarsed vastused olid ka Virtsu Merepäevad (8), Lihula Muusikapäevad (2), Muinastulede öö (2) erinevad vabaõhu teatrietendused (9) ning laadad (9). 16-29. aastaste seast võeti kõige enam osa jaanpäevast

(10) ja Mihkli laadast (7). 30.-45. aastased võtsid enim osa kohvikute päevadest (5) ja jaanipäevast (5). 46.-60. aastaste vanusegrupp oli vastanud kõige rohkem, et võtsid osa jaanipäevast (6), kohvikute päevast (4) ja Virtsu Merepäevast (4). Meesterahvad tõid enda vastustes välja kõige enam jaanipäeva (6) ja Lihula kohvikutepäevi (5) ning naised vastasid kõige rohkem jaanipäev (15). Saab järeldada, et kõige meeldejäävamad üritused toimuvad suvel.

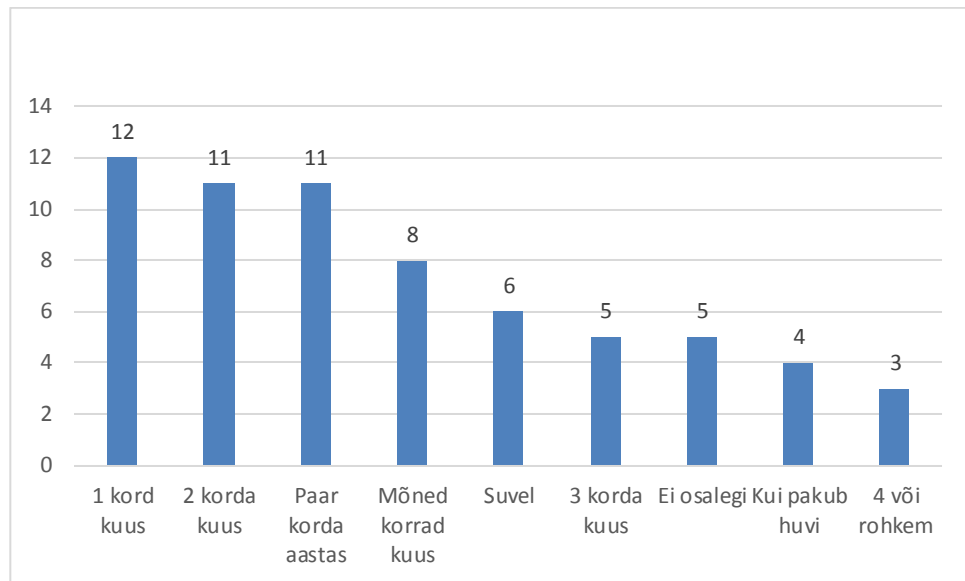
Sellele järgnevalt sooviti teada, milliseid üritusi võiks rohkem toimuda vallas ning vastuseid oli erinevaid. Kõige rohkem toodi välja, et erinevaid kontserte nagu näiteks rock ja vabaõhu kontserdid. Üheksa inimest olid välja toonud, et rohkem võiks olla üritusi lastele ja noortele nagu pereüritused, kooliteater ja -peod. Mõlemal vastusel, et võiks toimuda rohkem spordiüritusi ja laatasid oli viis vastajat, kuigi ei olnud täpsustatud, missuguseid spordialadega võiksid need seotud olla. Lääneranna vallas ei ole piisavalt üritusi, seega on vaja sihtkohas rohkem üritusi korraldada.

Ankeetküsitluses sooviti teada saada, millisel aastaajal osaletakse enim üritustel Lääneranna vallas ning 54 vastanutest vastas suvel, 5 talvel, 4 kevadel ja 2 sügisel (vt joonis 2). Lihulast vastas 12 inimest, et kõige enam võtavad üritustest osa suvel, millest 10 vastajat olid naised, 2 olid mehed ning enim vastati 16.-29. aastaste seas (6), mis tähendab, et suvel on noortel rohkem aega üritustest osa võtta. 3 inimest Lihula piirkonnast leidsid, et enim toimub üritusi talvel, kus 30.-45. vanusegrupis naine ning kaks 16.-29. vanusgrupis meest arvavad, et talvel on rohkem üritusi. Nooremate vanusgrupist leiti, et rohkem on üritusi talvel. Koongas elavad inimesed osalevad üritustel kõige enam suvel (13) vanusgrupist 16.-29. kaheksa inimest ning 30.-45. aastaste seas 5 inimest, see järel sügisel (1) mees 30-45 aastavanusgrupist ning kevadel (1) naine 16-29 vanusgrupist. Varblas vastati, et kõige enam võetakse üritustest osa suvel ning kõige rohkem vastasid 6 inimest vanuses 30-45 ning olid naised. Hanilast on 16 vastust ning kõige populaarsem oli suvi (12), millele vastas 10 naist ja 2 meest ning enamus vastajaid oli vanuses 46-60 (6). Kõige rohkem toimub üritusi suvel ning kõikidel vanusegruppidel on sellel ajal kõige rohkem aega. Suveperioodil ka korraldatakse rohkem üritusi.

Joonis 2. Vastajate osavõtt üritustelt aastaegade alusel (n=65). (autori koostatud)

Järgnevalt uuriti valla kohalikelt, kui palju osaletakse üritustelt nii kuu kui aasta lõikes (vt joonis 3). Kõige rohkem vastati, et osaletakse üks kord kuus 12 inimest, millest vastused jagunesid piirkonniti nii, et 3 Koongast, 5 Hanilast, 1 Lihulast ja 3 Varblast, kus 9 vastanust oli naised ning 3 mehed. Tulemustest saab järeldada, et teatud piirkondades toimub rohkem üritus ja osades piirkondades on tihedam transpordi liiklus. Uuringus tuli välja, et vastused 2 korda kuus ja paar korda aastas on sama palju vastajaid (11). 8 inimest vastasid, et võtavad osa mõni kord aastas. Küsitluses selgus, et palju elanikud ei viibi sihtkohas aastaringsest ning sellest on antud vastused mõjutatud. 6 inimest vastas, et võtab osa ainult suvel, kuna samuti ei viibi aastaringsest sihtkohas. 3 inimest oli toonud vastuseks, et võtavad osa 4 korda või rohkem kuus ning 4 inimest oli välja toonud, et oleneb üritustest või kas pakub huvi. Suvel võetakse üritustest enam osa, kuna siis asub vallas rohkem inimesi.

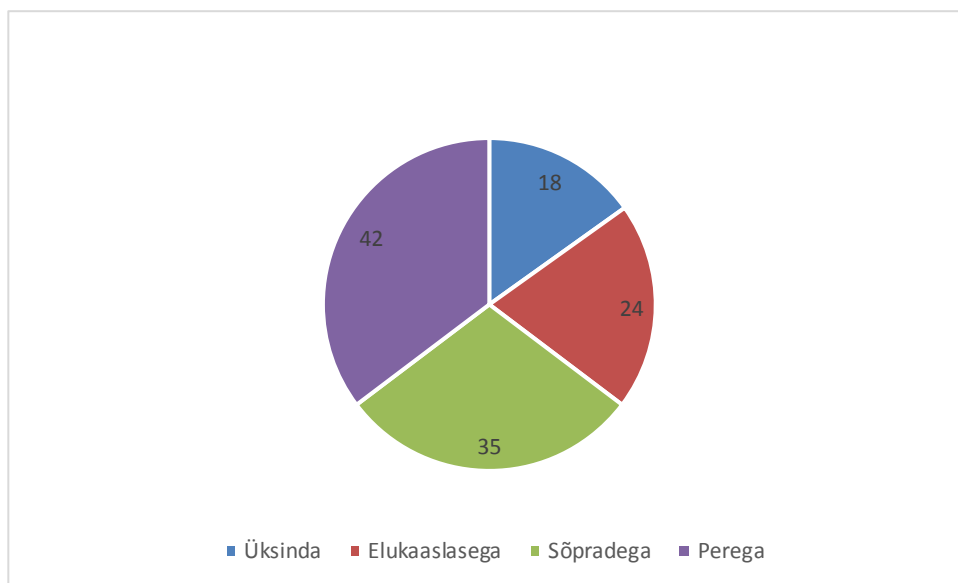

Joonis 3. Mitu korda vastanutest käivad üritustel aastas. (autori koostatud)

Lääneranna valla elanikelt uuriti, missuguseid ürituskorralduskohti osatakse nimetada ning kõige populaarsem vastus oli Lihula linnas olev Lihula Kultuurimaja ning kõige enam pakuti antud vastust vanusegrupp 46.-60. aastased, kuigi väga sarnaselt olid ka vastanud kaks vanusegruppi 16.-29. ning 30.-45, kus mõlemad oli vastajaid 8 inimest. Vanemaseas kohalikud on rohkem huvitatud kultuurimajades ja seal toimuvatest üritustest kui nooremad elanikud. Kuigi toodi veel välja Kõmsi kultuurimaja (10), Lihula mõis (6), Särtsu baar (4), Lõpe klubi (7), Varbla rahvamaja (4). Kõige enam oli pakutud erinevate külade kultuuri- ja rahvamajasid. Nooremad vanusegrupid olid välja toonud baari ja klubi. Nooremad käivad rohkem baarides, klubides ning noortele mõeldud üritustel, kuid vanemad vanusegrupid on huvitatud kultuurematest üritustest, mis toimuvad kultuurimajades.

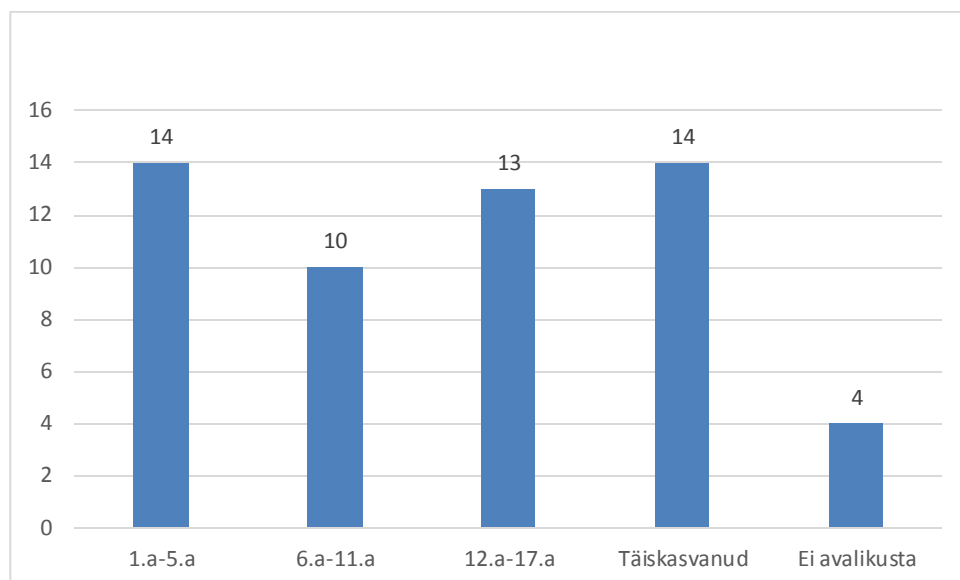
Uuriti kellega käiakse kõige enam koos üritustel. Kõige enam käiakse üritusel koos perega (42) (vt joonis 4) ning sellele järgnes koos sõpradega (35). 16.-29. aastased vastasid kõige enam, et osalevad üritustel sõpradega (19) ning nii 30.-45. aastased (15) kui ka 46.-60 aastased (8) võtavad üritustest enim osa perega. Üritustel käib 24 inimest koos elukaaslasega ning üksinda osaleb üritustel 18 inimest. Vallalised käivad kõige enam koos sõpradega koos (11) ning kõige vähem üksinda (8). Abielus inimesed vastasid, et võtavad osa koos perega ehk abielus inimestel on ka lapsed suure tõenäosusega. Samaväärselt käivad koos elukaaslasega (7) või sõpradega (7). Suhtes olevad inimesed

samuti käivad enim koos perega (19) ning elukaaslasega või sõpradega võetakse osa vähem vastates sama paljuga viis teist inimest.

Joonis 4. Kellega võetakse üritustest koos osa. (autori koostatud)

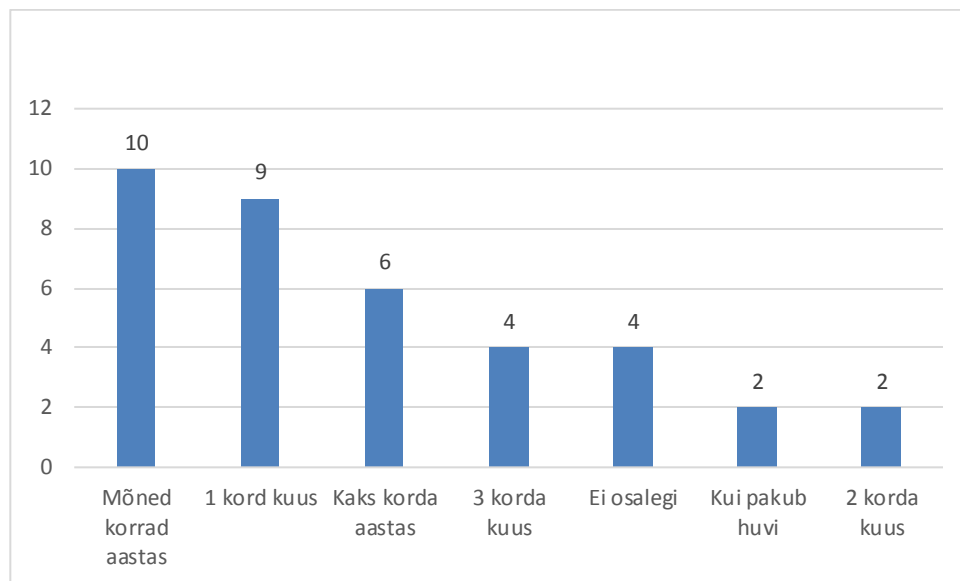
Esimese osa lõpus küsiti, kas valla elanikel on lapsi ning vastati 38 inimese poolt jaatavalt ning 27 poolt eitavalt. Kui vastus oli „Jah“, siis avanes küsitluse teine osa „Pere vaba aja veetmine“ ning alguses küsiti valla elanike laste vanuseid. Vastustest selgines, et kõige enam oli lapsi 1.-5. aastaseid 30.-45. aastaste seas (8) ning täiskasvanueas lapsi (14) oli 46.-60. vanusegrupis (12) (vt joonis 5). Järgnevalt 13 last on vanuses 12-17 ning kõige vähem oli 6.-11. aastaseid ehk 10 last, kuid neli inimest ei soovinud avalikustada laste vanust.

Joonis 5. Lääneranna valla vastanute laste vanused. (autori koostatud)

Lääneranna valla elanike käest uuriti, mis on nende arvamus perega vaba aja veetmise võimalustest. 25 vastajat leidsid, et ei ole piisavalt tegevusi perele ning 13 inimest leidsid, et on. Sellele järgnes küsimus, et millistest võtavad osa lapsed vabal ajal. Vastuseid oli palju erinevaid ning jagasin eraldi viite kategooriasse, milleks oli sport (21), muusika (9), kunst (4), tehnoloogia (3) ning muu (2). Spordi osa alla kuulusid erinevad spordialad nagu jalgpall (4), tantsimine (5), ratsutamine (2), maadlus (1), lauatennis (2), suusatamine (1), motokross (1), võrkpall (1), rahvatants (1). Muusika alla kuulusid muusikakool (6), mudilaskoor (2), pillimäng (1). Tehnoloogias oli välja toodud robotika (3) ning muu alla oli pandud linnuvaatlus ning kodutütred. Pered olid huvitatud paljudest tegevustest, kuid vastajad leidsid, et vabal ajal pole piisavalt tegevusi, millest saaks osa võtta

Uuriti, kui palju osaletakse perega üritustel (vt joonis 6) ning enim vastati, et mõne korrad aastas (10), sellele järgnes 9 vastust üks kord kuus, 6 vastust kaks korda aastas, neli vastajat valisid 3 korda kuus ning neli vastajat ei osalegi üldse üritustel. Pered väikelastega vanuses 1.-5.aastat olid vastanud enim, et osalevad üritusel 1 kord kuus (5). Suurmate lastega osaletakse üritustel vähem ehk mõni kord aastas (5). Lääneranna valla ei ole suurematele lastele piisavalt üritusi ja huvitegevusi/ huviringe. Küsimusest järeldades väikelastega pered osalevad üritustel küll üks kord kuus, siis oli ka vastatut mitu korda, et ei ole piisavalt tegevusi. Seega on vaja ka välja arendada huvitegevusi väiksemalastega peredele.

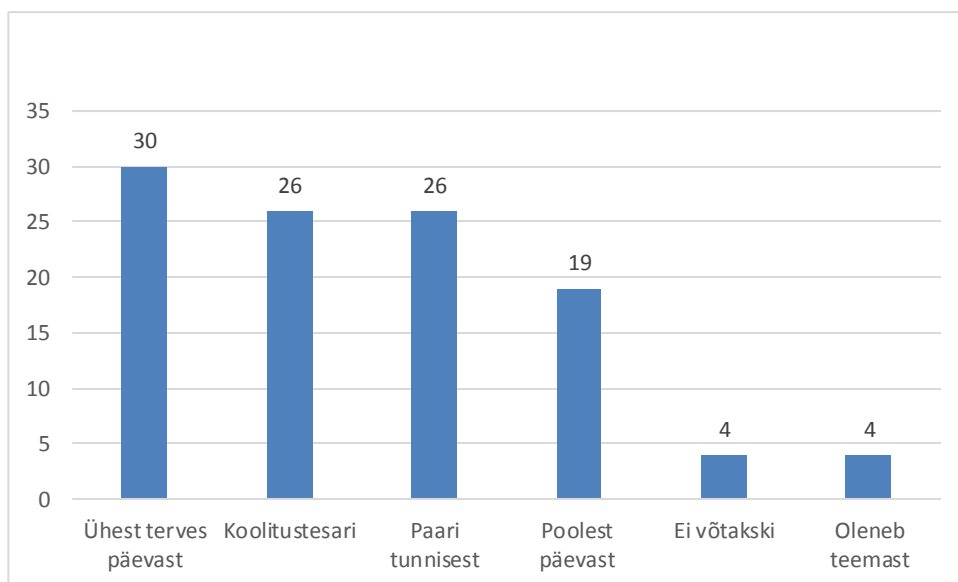
Joonis 6. Kui mitmeid kordi pere osaleb üritustel aasta ja kuu vältel. (autori koostatud)

Järgnevalt uuriti, missugustest huvitegevustest/ huviringidest on huvitunud vastajate lapsed. Kõige populaarsemaks vastuseks osutus jällegi sport ning oli välja toodud igas vanuserühmas. Toodi välja erinevaid spordialasid nagu jalgpall (1), ratsutamine (2), ujumine (2), iluvõimlemine (1) ning tantsimine (3). Peale selle oli toodud välja ka beebiklubi (2) ning üldse väikestele lastele üritusi (2). Veel lisaks toodi välja laulu ringid (1), teater (1), ning meisterdamine (1).

Kolmas osa küsitluses oli koolitused, huviringid/huvitegevused, kus uuriti vastajatelt nende varasemaid kokkupuuteid erinevate vaba aja veetmise võimaluste kohta ning missugused koolitused või üritused neile meeldivad või mida võiks rohkem olla. Antud osa algas küsimusega, et millistes huvitegevustest ning huviringidest on varem osa võetud. Samuti vastused jaotati ka siin viite gruppi nagu eelnevalt teises osas ning need on järgnevad: sport (24), õpitoad/ringid (20), ei ole osalenud (15), muusika (7) ning koolitused (4). Spordi alla liigitati järgnevad tegevused: rahvatants (6), võrkpall (4), Koonga mängud (1), üldiselt sport (5), ratsutamine (2), tantsimine (1), lauatennis (1), jalgpall (3), korvpall (2). Järgnev grupp vastuseid oli, et ei ole varem osalenud Lääneranna valla huvitegevustes/huviringides. Õpitubade/ringide alla kuulusid järgnevad: käsitöö (6), näitering (3), tikkimine (1), kunstiring (4), savi voolimine (1), keraamika (3), lauamängude ring (1), mälumäng (1). Koolituste alla kuulusid üldiselt koolitused (3) ning rahvaülikool (1) ning viimaseks valdkonnaks on muusika ehk

muusikakool (3), laulukoor (4). 16.-29. aastased (10) tõid välja, et on varasemalt kõige rohkem sportlike tegevustest osavõtnud ning 30.-45. aastastest (8) oli enim vastatud, et ei olegi varem huvitegevustes/huviringidest osa võetud, kuna vallas puudub antud vanusegrupile tegevused. 46.-60. aastased on võtnud osa erinevatest tegevusest ning kõige enam tuli välja õpitoad (4) ning muusikaga tegelemine (2).

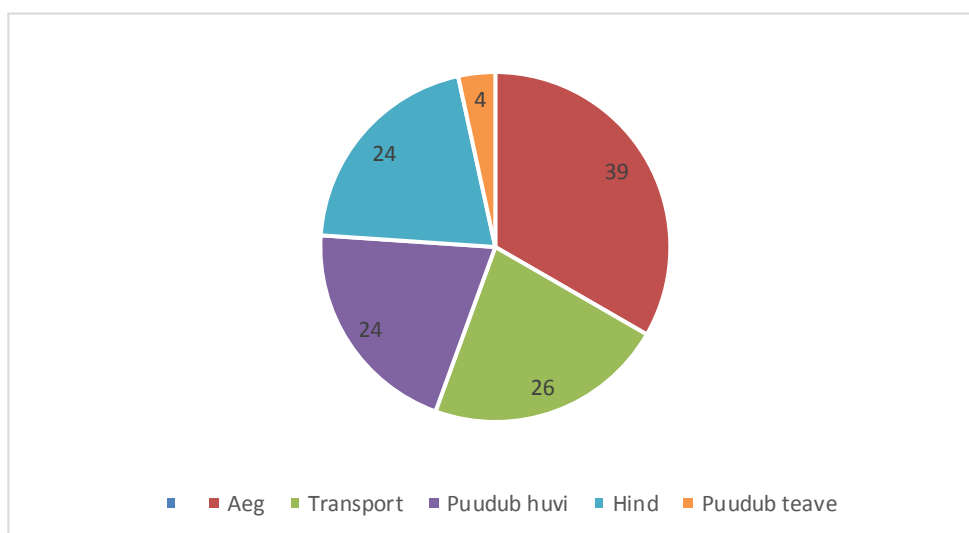
Selle järgnes küsimus, kas varem olete osalenud koolitustel Lääneranna vallas, millele vastas 27 inimest jaatavalt ning 38 inimest eitavalt. Peale seda uuriti, kui pikkadest koolitustes ollakse huvitatud vallas (vt joonis 7). Kõige populaarsem vastus, millele vastas 30 inimest on, et huvitatakse ühest tervest päevast ning teisena oli sama palju vastatud 26 vastaja poolt, et soovitakse koolituste sarju ning rohkem paaritunniseid koolitusi. Poolest päevasest on huvitatud 19 inimest. Üldse ei võtaks osa 4 inimest ning samuti 4 vastajale oleneb teema, kas võtaksid osa. Ühest tervest päevas on huvitatud kõige enam vanuses 16-29 (13) ning 30.-45. aastased olid kõige rohkem huvitatud koolitustesariast (10). 46.-60. aastased olid huvitatud nii koolitustesariast (7) kui ka paari tunnistest koolitustest (6). See tuleneb sellest, et noorematel on vähem kohustusi ning leiavad rohkem aega tegevusteks, kuid vanematel inimestel on töö ja pere, mille eest peavad hoolitsema, seega sobib neile hästi koolitustesari, mis korraga kestab paar tundi.

Joonis 7. Vastanute huvi koolituste pikkuste kohta (autori koostatud)

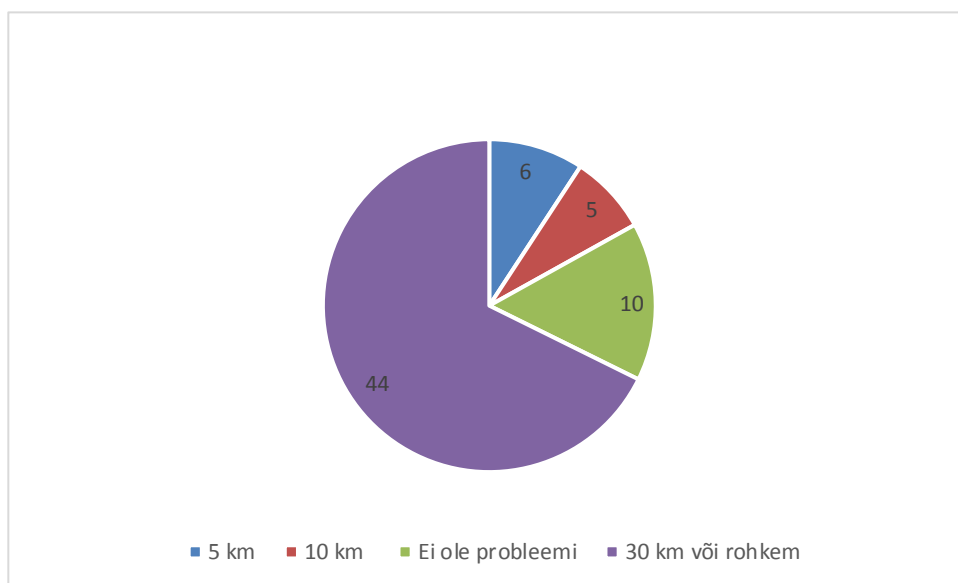
Sellele järgnevalt uuriti, missugused koolitused pakuvad huvi ning mida võiks rohkem olla. Küsitluse 15 vastanut leidsid, et ei oska vastata antud küsimusele 10 vastajat olid huvitatud käsitööst kui ka ettevõtlusest. Ettevõtluses oli eraldi välja toodud raamatupidamine, turustus ning turundus, millest võiks teha seminare. Neli inimest oli ka välja toonud keeleõpe, kuid polnud täpsustatud, missuguseid keeli soovitakse õppida. Fotograafia, loodus ning koolitused noortele oli saanud kõik kolm vastajat. 5 inimesele pakub huvi aiandusega seoses koolitused. Koolituste teemal järgnes ka järgmine küsimus, et kas vastajad olid huvitatud mereteemast ning 43 inimest vastas ei, kuid 44 vastas jaatavalt. Kui vastus oli vastatud jaatavalt, oli võimalus lisada, missugused koolitused pakuvad huvi neile ning need on järgnevad: kalandus (5), elustik vees (4), riskide käsitlemine merel (4), purjetamine (3), keskkonnakaitse (2), väikelaeva/paadi juhi koolitus (3), vetelpääste (2), laevastiku ajalugu (1), surfamine (1), kaardilugemine (1).

Viimase osa peatüki nimi oli üldine info, kus oli küsitud demograafilisi näitajaid kui ka põhjuseid, vahemaid, transpordi vahendeid. Neljanda osa alguses uuriti, mis on olnud takistusteks üritustelt ja erinevatest tegevustest osa võtmast (vt joonis 8) ning vastati, et pole aega üritustel osa võtta (39). Kohalikele on ka probleemiks vallas transport (), kuna Lääneranna vallas bussid liikleavad ainult teatud marsruuti ning paljudes külades puudub transport üldse. Takistuseks on olnud ka huvi puudus (24) ning hind (24). Vastusevariant, mis lisati juurde nelja inimese poolt on, et puudub teave ürituste kohta (4).

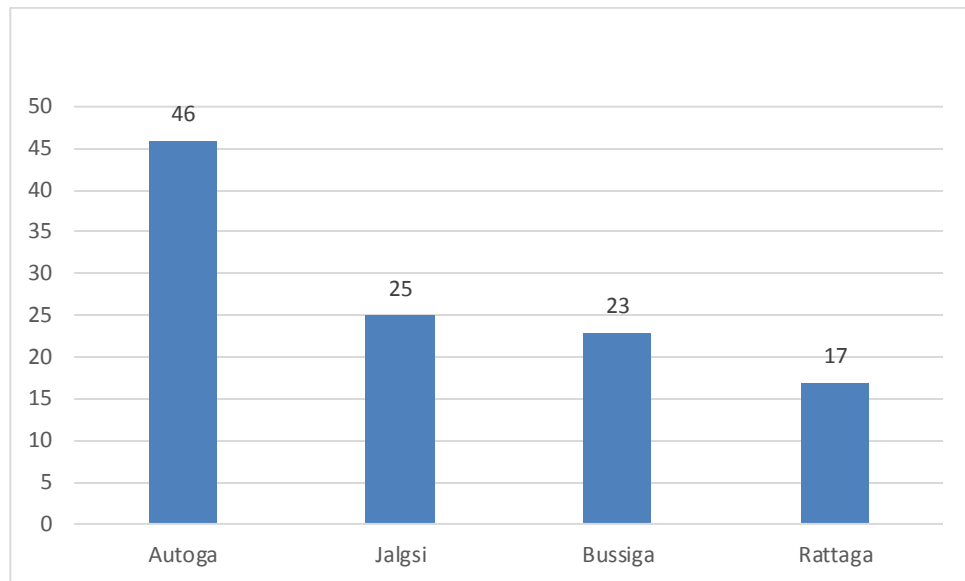
Joonis 8. Takistused üritustel osa võtmast (autori koostatud)

Uuriti ka, kui pikad vahemaad on probleemiks, et võtta osa üritustest (vt joonis 9). Kõige enam vastati, et probleem on siis, kui vahemaa on 30 kilomeetrit või rohkem (44) 10 inimest leidsid, et vahemaa ei olegi probleemiks, sest kui üritus pakub huvi ei ole takistusi. Mõlemale nii naistele (34) kui ka meestele (10) oli kõige suurem takistus 30 km või rohkem. 20 vastajale vanusegrupis 16.-29. ning 16 vastajal vanuses 30.-45. on takistuseks 30 km või rohkem, mis näitab, et vallas olevatel piirkondade vahel ei ole head transpordi süsteemi. Kuigi 6. inimesele tekitab probleem 5 kilomeetrine vahemaa ning 5 inimesele tekitab probleem 10 kilomeetrine vahemaa.

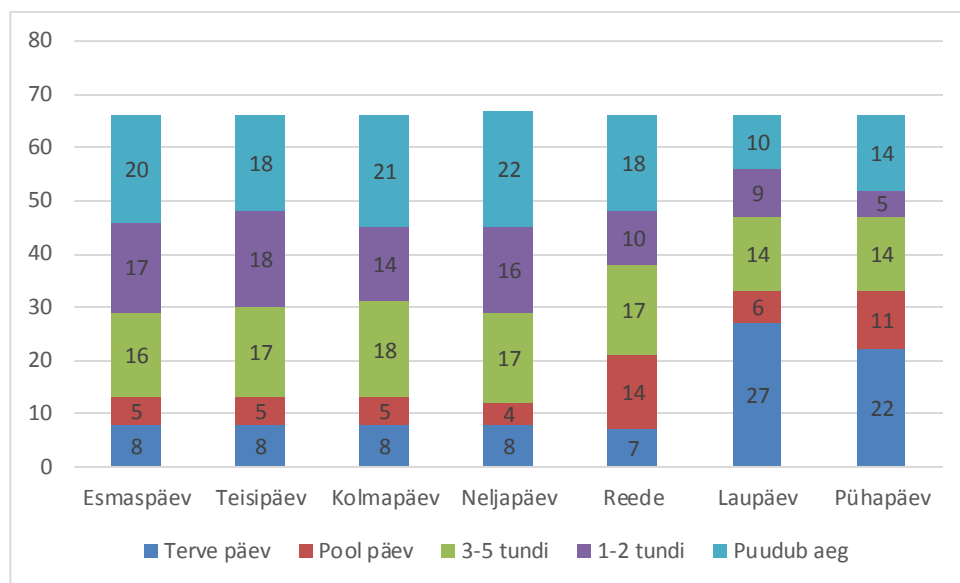
Joonis 9. Takistuseks olevad vahemaad ürituselt osa võtmaks (autori koostatud)

Järgnevalt uuriti, mis liiklusvahendit kasutavad Lääneranna valla elanikud (vt joonis 10). Kõige populaarsem vastus oli 46 vastajaga, milleks oli auto ning sellele järgnes jalgsi liiklemine (25). See on tingitud busside ühendusest ja aegades ning kohalikel ei ole muud valikut. Sellele järgnes bussiga liiklemine (23) ning kõige vähem kasutatakse ratast (17), mis on ilmaga seotud. Kõige enam liiguvad autoga 30.-45. aastased (16) ning 46.-60. aastased (17). Nooremad ehk 16.-29.aastased liiguvad vallas kõige rohkem bussiga (17) ning siis jalagi (15). Vanematel inimestel on olemas auto ja juhiluba, kuid noorematel pole kumbagi, seega see piirab nende liikumisvõimalusi.

Joonis 10. Lääneranna valla elanike liiklemisvahendi eelistused (autori koostatud)

Kõige viimasena uuriti inimestelt, mis päeviti ning kui kaua on aega koolitustelt, üritustelt osa võtmiseks (vt joonis 11). Esmaspäeval puudub aeg (20) kõige enam, kuid oli vastatud kuueteist inimese poolt, et on aega 3.-5. tunniseks tegevuseks ning 17. vastajat leidsid, et on aega 1.-2. tunniks. Kõige vähem aega on esmaspäeval terve päevaseks koolituseks (8). Teisipäeval on kõige rohkem ning sama palju vastuseid 1-2 tundi (18), puudub aeg (18). Kolmapäev (21) ja neljapäeval (22) on sarnane esmaspäeva ja teisipäevaga kõige rohkem on vastuseid, et puudub aeg ning selle järgneb valiku variant, et on aega 3-5 tundi. Nädalavahetusel on enim aega ning seda on näha vastustest, kuigi reedel on vastatud kõige enam, et puudub aeg (18) ning selle järgneb, et on aega 3.-5. tunniks (17). Laupäev (27) ja pühapäev (22) on märgitud vastajate poolt, et siis on kõige rohkem aega terve päevaseks koolituseks.

Joonis 11. Vastanute võimalused nädala sees üritustest, koolitustest/ huviringidest/ tegevusest osa võtmaks

Lääneranna kohalike vastused selgitasid, et sihtkohas puuduvad üritused ning huviringid/huvi tegevused nii lastel kui ka täiskasvanutel. Kohalikud ise on huvitatud rohkematest tegevustest ning leitakse vaba aega kui üritused pakuvad neile huvi. Lääneranna vallas esines ka takistusi, miks ei ole võimalik võtta osa tegevustest ja üritustest. Üheks põhjuseks on transport, kuna kui üritused toimuvad teises külas või linnas on transport piiratud. Aja puudus on samuti takistus, kuna suviti toimub palju üritusi ning tegevusi, kuid siis on kiireim aeg sealsetes piirkondades.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANED

Uuring viidi läbi kasutades ankeetküsitlust. Küsitlusele vastas 65 inimest Lääneranna vallast Facebooki gruppidest, kes olid võtnud osa erinevatest üritustest, huviringidest ja huvitegevustest. Uuriti küsitluses perede, täiskasvanute ning noorte huvide kohta. Uuriti, mis on põhjuseks ja takistusteks üritustel mitte osalemast. Vastuseid oli erinevaid ning palju olenes inimeste elamiskohast. Kui inimesed olid pärit linnast või linnalähedalt oli rohkem teadmisi ürituste kohta ning vähem takistusi osa võtmast.

Lääneranna vallas on kõige enam üritusi suveperioodil ning küsitluse vastustes lähtudes enamus kohalikest võtabki osa sellel perioodil. Suurimateks üritusteks on Mihkli laat, Lihula kohvikutepäevad ning jaanipäev, kuid ei olnud välja toodud ühtegi madalhooaja üritust. Seega Lääneranna vallas on talvisel perioodil ürituste puudus, mis annab Paatsalu Puhkekeskusele hea võimaluse turismiteenuste arendamiseks. Lääneranna vallas puuduvad üritused madalhooajal, mis on mõeldud tervele kogukonnale. Uuringus oli välja toodud, et võiks toimuda rohkem kontserte, laatasid ja teatrietendusi ning samuti on ka välja toodud Cuccia & Rizzo (2011, lk 595) uuringus, et madalhooajal tasub korralda üritusi nagu kontserte ja teatrietendusi, mis suurendaks erinevate külastajate arvu. Antud autorid leidsid, et üritused on kogukonda ühendavad ning siis võetakse sündmustest rohkem osa.

Suvel on inimestel rohkem aega, kuid talveperioodil on inimestel aja puudus ning on raske kogu perel leida koos vaba aega. See tuleneb sellest, et lastel on talveperioodil kool ja lastevanematel töö. Suvel on õpilastel palju vaba aega, mis annab võimaluse perega rohkem koos olla. Rossello & Sanso (2017, lk 378-379) väidavadki üheks hooajalisuse põhjusteks on riigi poolt kehtestatud haridussüsteemi, sest nii kaua kui on pikim vaheaeg suvel, siis perel ei ole võimalik teisel ajal üritustest osa võtta. Samuti leiavad, et laste koolivaheaegade järgi võtavad puhkust ka vanemad, seega teistel ajaperioodidel pole perel võimalik üritustel osa võtta. Kui koolisüsteem ei muutu, siis ei ole ka loota, et pered hakkavad koos aega veetma ja üritustelt osalema talve perioodil. Kuigi lastel on

veel mitu vaheaega sügisel, talvel ja kevadel. Seega Paatsalu Puhkekeskusel oleks kasulik korraldada nendel aja perioodidel peredele üritusi, mis oleks igas vanuses lastele ja täiskasvanutele.

Uuringust selgus, et enamus tegevused, millest osa võetakse toimuvad on vabas õhus, mis nõuab vastavat ilma, et ürituste korraldus toimiks. Suveperioodil korraldataksegi rohkem kontserte, laatasid, teatrietendusi. Samuti on antud perioodil rohkem valgust, mis muudab korralduse lihtsamaks. Pegg (2012, lk 660) leidis, et temperatuur, päikese ning päevavalgus mõjutavad hooajalisust, mis annavad hea võimaluse suvel üritusi pikemalt korraldada. Paatsalu asub mere ääres ning seega uuriti, kas kohalikele pakub huvi merelised teenused ning üks kolmandik vastajatest olid huvitatud. Uuriti, missuguseid koolitused vastajatele huvi pakub ning need on järgnevad: kalandus, elustik vees, riskinda käsitlemine, väikelaeva/paadi juhi koolitused. Nimetatud teemad on võimalik läbi viia Puhkekeskuses, kuna Paatsalul on olemas sadam, mis annab rohkem võimalusi koolitusteks, mida mujal mere ääres ei saa nagu väikelaeva või paadijuhi kursus ning kalandus, kus on võimalik minna mitmete paatidega merele. Võimalik on alustada koolitustega ka siseruumides, kuna ettevõttel on olemas koolituste jaoks ruum vajaliku tehnikaga. Antud merelised koolitused on võimalik muuta aastaringseks koolituseks. Kevadel tehakse seminare väljas ning viiakse läbi näiteks kalandus ja väikelaeva juhtimise koolitus. Talve perioodil teha koolitusi, missugune on elustik vees, mis aitab valmistuda kalandus tipphooajaks.

Ankeetküsitlusest selgus, et abielus ja suhtes inimesed soovivad käia üritusel koos perega, kuid leiti, et vabal ajal on nendest puudus. Uuringus leiti, et peredele korraldatakse vähe üritusi ja vaba aja tegevusi, mis tähendab vähest korraldust Lääneranna vallas. Ikechukwu jt (2014, lk 110) toovad välja, kuidas on võimalik hooajalisust vähendada juba olemas olevate ressurssidega. Paatsalu Puhkekeskus on kasutamata võimalus madalhooajal, kus on võimalik perele korraldada üritusi. Üle poolte vastanutel on lapsed seega on vaja korralda rohkem üritusi erinevas vanustele lastele, välja oli toodud vastajate poolt, et väiksematele lastele võiks toimuda tegevused väikelastele ja beebidele. Vanusegrupis 1.a-5.a oli kõige rohkem vastajaid ning küsitluse käigus saadud vastustest võiks korraldada näiteks kunstiringe, mis pakuks huvi nii vanemale kui lapsele. Beebidele oli välja toodud beebiklubi korraldamine. Suuremate lastega peredele korraldada selliseid

üritusi, mis pakuvad huvi mõlemale osapoolele nagu sportlikud turniirid, kinoõhtud, kunstiringid, söögi tegemine, savist voolimine, mis oli toodud välja vastajate poolt, samuti nendest tegvustest saavad osa võtta nii noored kui vanad. Väike lastega üritusi on võimalik korraldada tihedamini, kuna lapsevanemad on kodused ning lapsed ei käi veel koolis. Suurematele lastele korraldatakse üritusi koolivaheaegadel.

Uuringus leiti, et on mitmeid põhjuseid, miks kohalikud ei võta üritustest/tegevustest osa. Takistuseks on aeg, transport, huvi puudus ning hind. Madalhooajal on kohalikel kiire ning ei leita enda jaoks aega. Samuti osad vastajad olid välja toonud, et üritused hakkavad liiga vara ning ei ole võimalik neist osa võtta. Ikechukwu jt (2014, lk 103) väidavad, et kui ei toimu külastajate jaoks meeldejäävaid ning kutsuvaid üritusi, siis on vaja välja mõelda uusi turismiteenuseid, mis toob kohale kliendid. Üritusi ei saa ka võrdsustada hobi- ja vaba aja tegevustega. See annab võimaluse Paatsalu Puhkekeskusel korraldada sportlike turniir, kinoõhtuid, mis toimuksid kaks korda nädalas ning maksimaalselt 2 tundi.

Uuringus selgus, et kõige enam liigutakse autoga, seega paljudel on olemas transport. Kuigi sama palju vastajaid oli kokku jalgsi ja bussiga liiklejal. Vahemaad on samuti pikad ning inimesed leidsid, et kõige suuremaks takistuseks on 30 kilomeetrit või rohkem. Küsitluses selgus, et Lääneranna vallas on probleemiks transport antud vahemaade läbimiseks, kuna ei ole võimalik üritustest osa võtta. Samuti ka Gohi (2012, lk 12) sõnul peavad sihtkohad omama transporti ja juurdepääsu, sest nende puudumisel pole võimalik piirkondi külastada. Ilma külastajateta pole võimalik üritusi ning erinevaid tegevusi korraldada. Vallas on busside liiklus väga piiratud, kuna buss ei sõida igasse piirkonda ja külasse Lääneranna vallas. Kui bussiliiklus on sihtkohas olemas tekitab probleemi väljumiseajad. Üritusi korraldades on vaja arvestada kohalikega ning mõelda välja lahendus. Kui Paatsalu Puhkekeskus korraldab üritusi või huvitegevusi, siis üheks lahenduseks on palgata buss, mis peatub märgistatud peatustes ning peale üritust toob samasse kohta tagasi, mis annab võimaluse kohalikel osa võtta.

Uuringus tuli välja, et üks kolmandik vastajatest ei soovi üritustest ja tegevustest osa võtta, sest on liiga kallis hind. Qiu jt (2016, lk 94-95) väidavad, et palju mõjutab külastajaid majanduslik olukord, et missugune on nende sissetulek ja kui palju on võimalik raha panustada ürituste jaoks. Uuringus leiti, et praegused hinnad on liiga kallid,

seega Paatsalu Puhkekeskus peaks arvestama rohkem inimeste majandusliku seisuga ning sellele vastavalt määrama ürituse piletihinna.

Üritustel käiakse koos sõprade ja perega, seega tasub korraldada üritusi, mis on suunatud erinevate vanusegruppides inimestele. Butleri (1998, lk 20-21) sõnul tasub madalhooajal luua uusi võimalusi samal turul, mis annab võimaluse külastajate arvu suurendamiseks. Uuringus tuli välja, et puudusid piisavalt üritusi noortele ning vanematele inimestele. Paatsalu Puhkekeskuses on piisavalt ruumi korraldamaks igale vanusegrupile tegevusi. Noorte seas oli välja toodud küsitluses, et võiks korraldada näiteringe, teatrietendusi või koolipidusid. Vanema vanusegrupi seas oli toodud välja et võiks korraldada õpitubasid teemadel nagu aiandus ja keraamika. Sportlikest tegevuseks sooviti aeroobikat nagu zumba, jooga. Antud üritused on korraldatud nii, et osa saaks võtta nii sõbrad kui pere.

Komppula (2010, lk 1) leiab, et oluline on olla teadlik piirkonnas olevatest ressurssidest, sest neid on võimalik kasutada ürituste ja huvi tegevuste arendamiseks. Uuringust selgus, et ollakse huvitatud koolitustest ning Lääneranna vallas on olemas ressursse, et neid korraldada. Pooled vastanutest ei ole varem osalenud koolitustel Lääneranna vallas, kuid sooviti kõige enam koolitusi terveks päevaks. Paatsalu Puhkekeskus on kasutamata ressurss Lääneranna vallas, sest seal on olemas eraldi seminariruum vajaliku tehnikaga. Küsitluse vastanud soovivad kõige enam koolitusi käsitöö ja ettevõtluse teemadel. Ettevõtluses oli välja toodud spetsiifilised vastused nagu töölepingu õigused, raamatupidamine, turundus. Veel oli toodud välja koolituseks teemad nagu aiandus, keeled, fotograafia, käsitöö, loomad.

Uuringust ei oldud välja toodud Paatsalu Puhkekeskust kui ürituskorralduskohta, mis tähendab, et ettevõtetest pole valla elanikud kuulnud Benavides-Velasco, Guzman-Parra, Quitana-García ja Vila-Oblitas (2015, lk 126-127) selgitavad, et tähtis on teha turundust sihtkohale, mis muudab hooajalisuse väiksemaks. Maapiirkonnas on vajalik ettevõtete esile toomine ning sealsete organisatsioonide teadlikkuse suurendamine. Oluline on olla aktiivne sotsiaalmeedias ning kogukonna seas. Paatsalu Puhkekeskus on vaja olla aktiivsem nii sotsiaalmeedias kui ka ürituste korraldamisel. Ürituste ja huvi tegevuste korraldamisel inimeste teadlikus ettevõtetest kasvab. Seega tasubki korraldada kohalikele üritusi igal aastaajal. Kohalikele on oluline kogukondlikud üritused ning nendelt üritustelt võetakse ka enim osa lähtudes uuringust. Paatsalu Puhkekeskus peaks iga aastastelt

korraldama üritusi. Varasemalt on korraldatud Muinastulede öö ja jaanipäeva, kuid nüüd muuta need traditsioonilisteks sündmusteks. Samuti korraldada ka uusi üritusi nagu suve hooaja ava- ja lõpupidu, jõulupidu ja aastavahetus pidusid, mis tooks kogukonda kokku ning samal ajal tõstaks ettevõttest teadlikust.

KOKKUVÕTE

Hooajalisus on suur probleem turismis ning sellele on negatiivseid kui ka positiivseid külgi. Kõrg ja madal hooajalisus tekib, kuna nõudlus on kõikuv, mis tähendab, et teatud perioodil on külastajaid rohkem. Selle tekkimiseks on mitmeid põhjuseid – looduslike, majanduslike, sotsiaal-kultuurilisi. Hooajalisuse uurimiseks on võetud kasutusele PEST mudel, mis koosneb neljast valdkonnast: poliitilisest, majanduslikust, sotsiaal-kultuurilisest ja tehnoloogilisest osast. Antud meetodi alusel on võimalik ettevõtetal koostada analüüs ning ära hoida või kindlaks teha ohte ja võimalusi.

Turismi üheks vormiks on maaturism, millel on olemas erinevaid definitsioone. Maapiirkonnad on muutunud ning sealne turism areneb pidevalt ning kiiresti. Toimivaks maapiirkonna turismiteenusteks ja toodeteks on pandud kirja kümme faktorit, mis on suurepärane kogukonna liider; toetus kogukonna liidri suhtes; kohaliku omavalitsuse osavõtt; turismi arendamiseks piisavad rahalised vahendid; strateegiline planeerimine; koordineerimine, koostöö kohalike ja ettevõtjate vahel; koordineerimine, koostöö maaturismi ettevõtjate vahel; turismi arendamiseks, reklaamimiseks olemasolev tehnoloogia ja informatsioon; head reisibürood; kogukonna poolne toetus turismi suhtes. Turismiteenused ja -tooted koosnevad materiaalistest ja mittemateriaalistest osadest. Teenuseid ja tooteid on pakettid ning sinna kuulvad mitmed elemendid. Samuti on olemas erinevaid tegevusi maapiirkonnas nagu rekreatiivsed tegevused, mis võivad olla nii passiivsed kui ka aktiivsed.

Antud lõputöös uuriti teenuste arendamist kogukonnale maapiirkonnas. Töö eesmärgiks on teha ettepanekuid Paatsalu Puhkekeskusele madalhooaja vähendamiseks, tuginedes uuringu tulemustele ja teooriale. Uurimis eesmärgi täitmiseks püstitati uurimisküsimus: millised turismiteenuseid peaks Paatsalu Puhkekeskus arendama kogukonnale, et ettevõttes väheneks madal hooajalisus.

Uurimis küsimuse vastuse leidmiseks kasutati kvantitatiivset meetodi ehk ankeetküsitlust, mis oli koostatud PEST mudelile toetudes, kus oli arvesse võetud kolm aspekti, mitte neli ning nendeks on sotsiaal, majandus ning tehnoloogiline valdkond. Uuring viidi läbi Google Formsis ning küsitlus jagati Facebookis ning küsitusse vastajaid oli Lääneranna valla elanikud Facebooki mitmest grupist ning kokku oli 65 inimest.

Populaarseimad üritused olid jaanipäev ning Mikhli laat. Kõige enam teati ürituskorraldus kohti Lihula piirkonnas. Uurides valla kohalike huvitegevuste/huviringide kohta selgus, et kõige enam soovitakse käsitöö ringi ja sporti. Pered lastega leidsid, et pole piisavalt tegevusi vaba aja veetmiseks. Nende poolt sooviti rohkem sportlike üritusi, erinevaid õpitubasid ning muusikalisi ringe. Kõige enam on inimestel nädala sees aega 1-2 tundi ning nädalavahetusel on aega terveks päevaks. Üritustelt ei ole võimalik osa võtta, sest Läänerannas puudub transport. Aja puudus oli ka kohalikel takistuseks.

Paatsalu Puhkekeskus peab korraldama rohkem üritusi ja tegevusi erinevatele vanusegrupi inimestele. Madalhooajal puudub vallas vabaks ajaks tegevusi ning Paatsalu Puhkekeskusel on hea võimalus ürituste korralduseks. Paatsalu Puhkekeskusel on olemas kaks suurt saali, mis annavad võimaluse korraldada korraga ka mitu huvitegevust või üritust. Noorematele ehk 16.-29. vanusegrupile korraldada rohkem erinevaid pidusid, töötubasid (fotograafia, sport). Peredele on puudus üritustest, kus saab osa võtta nii täiskasvanu kui laps. Uuringus toodi välja, et pere koos aja veetmiseks võiks olla kunstiringid, kus savist voolitakse. Väiksema lastega peredele korraldada beebiklubi. Täiskasvanud soovisid rohkem koolitusi ettevõtlus teemadel ning huviringe käsitöös, aiandus teemadel.

Väiksematest küladest pärit kohalikud vastasid, et probleemne on bussi liiklus, mis piirab elu Lääneranna vallas. Antud probleem on just noorematel, kellel pole juhilube ning ka vanematel inimestel, seega üritusi korraldades peab organiseerima transpordi erinevatesse küladesse, et vähendada takistusi. Kohalikel on probleem aja puudusega, sest see takistab üritustest ja tegevustest osa võttu. Leiti, et üritused on liiga vara, seega peas kellajaliselt alustama üritustega hiljem.

Oluline on Paatsalu Puhkekeskusel olla aktiivne interneti kanalites, kuna uuringus oli küsitud üritus korralduskohti ning keegi ei olnud maininud Paatsalu Puhkekeskust, mis tähendab, et on vaja olla aktiivne sotsiaalmeedias ning vallas, korraldades üritusi erinevatele vanusegruppidele ning erinevate huvidega valla elanikele.

Antud töö on koostatud maapiirkonnas turismiettevõtjale Paatsalu Puhkekeskusele, et arendada turismiteenuseid ja –tooteid, et väheneks hooajalisus piirkonnas. Tööst on võimalik kasu ja ideid saada teised maapiirkonnas tegelevad turismiettevõtjad, kellel on probleemiks hooajalisus ning väheste teenuste pakkumine. Uuringut on võimalik edasi arendada ning uurida lähemalt takistusi ehk missugune hind on probleemiks ning millistes külades on kõige enam probleeme transpordiga.

VIIDATUD ALLIKAD

- Adams, A., Cox, A. L. (2008). Questionnaires, in-depth interviews and focus groups. *Cambridge University Press*, 17-34. Retrieved from http://oro.open.ac.uk/11909/1/9780521870122c02_p17-34.pdf
- Akroush. M. N., Jraisat. L. E., Kurdieh. D. J., AL-Faouri. R. N., Qatu. L.T. (2016). Tourism service quality and destination loyalty – the mediating role of destination image from international tourists' perspectives. *Tourism Review*, 71, 18-44. <https://doi.org/10.1108/TR-11-2014-0057>
- Albayrak, T., Aksoy, S., Caber, M. (2010). Relationships of the Tangible and Intangible Elements of Tourism Products with Overall Customer Satisfaction. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 1, 140-143. <http://doi:10.7763/IJTEF.2010.V1.25>
- Ateljevic, J., Page, S. (2009). Tourism and Entrepreneurship. *International Perspectives*, 1-6. <http://doi.org/10.1016/B978-0-7506-8635-8.00001-0>
- Barkauskas, V., Barkauskiene, K., Jasinskas, E. (2015). Analysis of macro environmental factors influencing the development of rural tourism: Lithuanian case. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 167-172. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.421>
- Benavides-Velasco. C. A., Guzman-Parra, V. F., Quitana-García, C., Vila-Oblitas, J. R. (2015). Trends and seasonal variation of tourist demand in Spain: The role of rural tourism. *Tourism Management Perspectives*, 16, 123-128. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.07.014>
- Benur, A. M., Bramwell, B. (2015). Tourism product development and product diversification on destination. *Tourism Management*, 50, 213-224. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.02.005>
- Butler, R. (1998), Seasonality in tourism: Issues and implications. *The Tourist Review*. 53, 18-24. <https://doi.org/10.1108/eb058278>

- Cisneros-Martinez, J. D., Fernandez-Morales, A., McCabe, S. (2016). Seasonal concentration of tourism demand: Decomposition analysis and marketing implications. *Tourism Management*, 56, 172-190.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.04.004>
- Cuccia, T., Rizzo, I. (2011). Tourism seasonality in cultural destinations: Empirical evidence from Sicily. *Tourism Management*, 32, 589-595.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.05.008>
- Căruntu, A. L., Dişoiu, M. C. (2014). The Perceptions of Hospitality Services of a Tourism Destination. *Social and Behavioral Sciences*, 109, 231-235.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.450>
- Duro, J. A., & Turrion-Prats, J. (2016). Tourist seasonality and the role of markets. *Journal of Destination Marketing & Management*.
<https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.11.004>
- Ferreira, I. W., & Ramukumba, T. (2016). Contribution of guest houses to local economic development through procurement of locally produced products and services in the Eden District Municipality, South Africa. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 5, 3-4. Retrieved from
http://www.ajhtl.com/uploads/7/1/6/3/7163688/2016_article_3_vol_5__2_.pdf
- Gariddo, P. V., Patterson, I., Pegg, S. (2012). The impact of seasonality on tourism and hospitality operations in the alpine region of New South Wales, Australia. *International Journal of Hospitality Management*, 31, 659-666.
<https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2011.09.001>
- Ghaderi, Z., & Henderson, J. C. (2012). Sustainable rural tourism in Iran: A perspective from Hawraman Village. *Tourism Management Perspectives*, 2-3, 47-54.
<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2012.03.001>
- Goh, C. (2012). Exploring impact of climate on tourism demand. *Annals of Tourism Research*, 39, 1859-1883. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.05.027>
- Hamid, A. B. A., Jeeva, A. S., Talib, M. S. S., Zulfakar, M. H. (2014). Halal Logistics PEST Analysis: The Malaysia Perspectives. *Asian Social Science*, 10, 119-131.
<https://doi.org/10.5539/ass.v10n14p119>

- Ikechukwu, O. E., Ulrike, P., Wolfgang, R. (2014). Segmentation by motivation for rural tourism activities in the Gambia. *Tourism Management*, 40, 102-116. <http://10.1016/j.tourman.2013.05.006>
- Ioniță, R. M. (2015). Methods and Strategies to Increase Quality of Services in Tourism. *Quality - Access to Success*, 16, 129-133. Retrieved from <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=a37fc4ae-f414-4e89-a2fd-7e6b0e70d195%40pdc-v-sessmgr01>
- Kenebayeva, A. S. (2014). "A study of consumer preferences regarding agritourism in Kazakhstan: A comparative study between urban and rural area consumers. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 6, 27-39. <https://doi.org/10.1108/WHATT-10-2013-0042>
- Koutoulas, D. (2004). Understanding the Tourism Product. *International Scientific Symposium „Understanding Tourism – Theoretical Advances“*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Dimitris_Koutoulas/publication/280317594_Understanding_the_Tourism_Product/links/55b259bb08ae9289a08537a2/Understanding-the-Tourism-Product.pdf?origin=publication_detail
- Kozak, M. W. (2014). Innovation, Tourism and Destination Development: Dolnos'la skie Case Study. *European Planning Studies*, 22, 1604-1624. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.784597>
- Latkova, P., Vogt, C.A. (2012). Residents' Attitudes toward Existing and Future Tourism Development in Rural Communities. *Journal of Travel Research*, 51, 50-67. DOI: 10.1177/0047287510394193
- Lebe, S.S., Milfelner, B. (2006). Innovative organization approach to sustainable tourism development in rural areas. *Kybernetes*, 35, 1136-1146.
- Majandus- ja kommunikatsiooniministreeium. (2013). *Eesti riiklik turismiarenduskava 2014-2020*. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/3191/1201/3015/lisa.pdf>
- Nunes, M. B., & Peng, G. C. A. (2007). Using PEST Analysis as a Tool for Refining and Focusing Contexts for Information Systems Research. *White Rose Research*. 229-236. Retrieved from http://eprints.whiterose.ac.uk/78787/7/WRRO_78787.pdf

- Nybakk, E., Tangelan, T., Vennesland, B. (2013). Second-home owners intention to purchase nature-based tourism activity products e A Norwegian case study. *Tourism Mangement*, 36, 364-376. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.10.006>
- Puhka Eestis. (2018). Eesti turism hooaegade ühtluselt Euroopa edukamate hulgas. Loetud aadressil: <https://www.puhkaeestis.ee/et/eesti-turism-hooaegade-uhtluse-lt-euroopa-edukamate-hulgas>
- Qiu, H., & Kulendran, N. (2016). The Impact of Climate Variables on Seasonal Variation in Hong Kong Inbound Tourism Demand. *Sage journals*. 56, 94-107. <http://doi.org/10.1177/0047287515619692>
- Rosello, J., Sanso, A. (2017). Yearly, monthly and weekly seasonality of tourism demand: A decomposition analysis. *Tourism Managment*, 60, 379-389. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.019>
- Stasiak, A. (2014). Tourist product in experience economy. *Tourism; The Journal of University of Lodz*, 23, 27-36. <https://doi.org/10.2478/tour-2013-0003>
- Warn, S. (2001). Recreation and Tourism: A changing Industry. *Great Britain: Epics*. (lk 4-7)

Lisa 1. Ankeetküsitluse vorm

Olen Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži tudeng ning lõputööga seoses uurin uues Lääneranna vallas, millistest vaba aja tegevustest on kohalikud huvitatud. Selleks, et piirkonnas toimuksid just Teile huvi pakkuvad üritused, sooviksin teada, milliseid tegevusi Teie kõige enam vabal ajal teete ning missugustest üritustest võtate osa.

Küsitlus on anonüümne ning selle vastamine võtab aega umbes 5-10 minutuit. Küsimuste korral saate kirjutada diana_ratushnoi@hotmail.com.

Üritused ning üritustel osalemine

Nimetage, millistest üritustest olete osa võtnud Lääneranna vallas.

Vastus:

Millal osalete kõige enam üritustel?

Vastus: ☐– Suvi ☐– Talv ☐– Sügis ☐– Kevad

Kirjeldage kõige meeldejäävamat üritust Lääneranna vallas.

Vastus:

Mitu korda kuus osalete üritustel?

Vastus: ☐– 1 kord kuus ☐– 2 korda kuus ☐– 3 korda kuus ☐– 4 korda kuus ☐– ei osalegi

Nimetage, ürituskorraldus kohti, mida Teie teate

Vastus:

Kellega käite koos üritustel?

Vastus: ☐– Üksinda ☐– Elukaaslasega ☐– Sõpradega ☐– Perega ☐– muu

Missuguseid üritusi võiks rohkem toimuda?

Vastus:

Kas teil on lapsi?

Lisa 1. Järg

Vastus: []– Jah []–Ei

Pere vaba aja veetmise viisid

Kui vana on Teie laps?

Vastus:

Missuguseid üritusi võiks rohkem toimuda?

Vastus: []– Jah []– Ei

Nimetage, millistest huviringidest/huvitegevused võtavad osa Teie lapsed

Vastus:

Mitu korda kuus osalete perega üritustel?

Vastus: []– 1 kord kuus []– 2 korda kuus []– 3 korda kuus [] – muu

Missugustest huvitegevustest/ huviringidest on huvitatud Teie lapsed?

Vastus:

Koolitused, huviringid/ huvitegevused

Millistest huviringides/huvitegevus olete ise osalenud vallas?

Vastus:

Millistest huviringidest/ huvitegevustest olete huvitatud?

Vastus:

Kas olete varem osalenud koolitustel Lääneranna vallas?

Vastus: []– Jah []– Ei

Kui pikast koolitusest võtaksite Teie osa?

Vastus: []–Koolitustesari []– Ühest tervest päevast []–Poole päevasest []–Paari tunnis est
[]– muu

Millistel teemadel sooviksite rohkem koolitusi?

Vastus:

Kas Teie pakuksid huvi mere teemalised koolitused

Lisa 1. järg

Vastus: ☐– Jah ☐– Ei

Kui vastasite eelnevale küsimusele jaatavalt, siis vastake järgnevale küsimusele

Millistest mereteemalistest koolitustest oleksite huvitatud?

Vastus:

Üldine info

Küsitakse informatsiooni Teie üldiste andmete kohta, kõik vastused jäävad anonüümseks. Antud sektsioonis uuritakse, missugused on Teie võimalused osa võtmast üritustest, koolitustest, huvitegevustest/huviringidest.

Mis on saanud takistuseks, et Te pole üritusest/tegevusest osa võtta?

Vastus: ☐– Transport ☐– Hind ☐– Puudub huvi ☐– Aeg ☐– muu

Missugune vahemaa oleks Teile takistuseks üritusel osalemiseks?

Vastus: ☐ – 5 km ☐– 10km ☐– 30 km või rohkem ☐– muu

Kuidas üldiselt liiklete Lääneranna vallas?

Vastus: ☐– bussiga ☐– autoga ☐– jalgsi ☐– rattaga ☐– muu

Märkige, Millistel nädalapäevadel ning kui kaua on Teil võimalik osaleda üritustel?

	Terve päev	Pool päeva	3-5 tundi	1-2 tundi	Puudub aeg
Esmaspäev					
Teisipäev					
Kolmapäev					
Neljapäev					
Reede					
Laupäev					
Pühapäev					

Mis on Teie sugu?

Vastus: ☐– Naine ☐– Mees

Lisa 1. Järg

Mis aastal olete sündinud?

Vastus:

Mis on Teie perekonna seis?

Vastus: [] – Vallaline []– abielus []– suhtes []– muu

Millisest külast olete pärit Lääneranna vallas?

Vastus:

Missuguseid üritusi võiks tulevikus rohkem toimuda?

Vastus:

Kui on veel Teil midagi lisada, siis saate siia kirja panna.

Vastus:

SUMMARY

SERVICE DEVELOPMENT IN LOW SEASON TO COMMUNITY ON THE EXAMPLE OF PAATSALU PUHKEKESKUS

Diana Ratušņi

Seasonality has been a big problem in tourism for a long time and it has effected many countries, Estonia among them. Seasonality has multiple negative aspects and it is a big problem for all tourism destinations.

In Estonia seasonality is a problem in tourism and it is causing fluctuation. During summer, the occupancy in accommodation facilities are very high, but in winter time they are very low. The occupancy rates of beds in Estonia remained only below 30% annually. Solution to this problem is to develop new tourism service, so that people would visit Estonia in low season. (Ministry of Economic Affairs and Communications, 2013)

For this study the research problem was formulated research problem: How to decrease seasonality of a rural tourism company by developing services for the community. The aim of this research was based on the results of the research and the theory to make suggestions how to decrease seasonality in the Paatsalu Puhkekeskus and to propose the development ideas for new services. The author formulated the following research question: what kind of tourism services should Paatsalu Puhkekeskus develop for the community to reduce the seasonality in the company?

Seasonality is caused by natural, economic and socio-cultural reasons. These aspects affect tourism destinations and are the causes, why in summer period of time has more tourist than- in winter time. One of the reasons is low demand by tourist, because there are nothing interesting and inviting in that time of year. In winter, people do not traveller that much like they do in Summer, so demand in tourism destination are very low. People have more time in summer, so that is why many of events are taking place then, but because of that there is no visitors in low season.

Fluctuation seasonality is not good for the tourism destinations, so it is necessary to make changes. This study uses PEST model to find out, what changes are needed in tourism enterprise. The PEST model can be used to analyse the development of a tourist destination and seasonality. This model helps to analyse enterprises' problems, and its inner environment in different fields. This model consists four scenes that helps to analyse different parts of the organisation and they are political, economic, socio-cultural and technological aspects. (Hamid *et al*, 2014, lk 121-122)

One of tourism forms is rural tourism and it has defined in many different ways. Rural areas are changing and developing very fast nowadays. So in this study there are ten aspects, what characteristics a good tourism service should have and how it should be made to be a successful, brought out. Tourism products consist four element and they are natural attractions, built sight, cultural visibility and social attractions. All of these elements are very important for rural areas tourism services development.

The aim of this research is to do a proposal for Paatsalu Puhkekeskus to reduce seasonality based on the results of the research and the theory. For the research there were used quantitative method, the questionnaire survey. It is based on the PEST models three aspects – social, economic and technological. The survey was also conducted in Facebook using Google Forms and the respondents were Lääneranna residents from several groups of Facebook and totalled 65 people. The survey was taken place in end of 26th of March till 15th of April 2018.

The most popular events in Lääneranna were jaanipäev and Mihkli fair. The largest amount of events took place in Lihula region. Investigating hobbies of locals, it turned out that the most wanted activities are craft circles and different kind of sports. Families with children found that there are not enough leisure activities for families. They wanted to have more sport event and different workshops happening in the area. The most people have time in the middle of the week 1-2 hours, but in the weekends they have all day for the activities.

The study found, that the reason, why locals cannot take part of the events and activities, is lack of transport. Especially young people, who do not have driver licence and their only option is to use the bus. Paatsalu Puhkekeskus should organize a bus that picks locals

from different villages, when there is an event happening. Big problem for the locals is also a lack of time. The real reason is that the events and activities start too early and people are still at work at that time.

Paatsalu Puhkekeskus have to organize more events and activities for people in different ages. During low season there are not that many events and activities in Lääneranna, so it is a very good opportunity for Paatsalu Puhkekeskus to start organizing events. This enterprise has two large halls, so it is possible to organize different activities at the same time. For younger people aged 16-29 to arrange parties, workshops (photography), sport activities. For the families there is lack of events, where both adults and children can participate. In study there were suggested to arrange baby clubs and workshops for them. Adults were interested more education, so they wanted to know more about entrepreneurship topics.

This study was conducted for the rural area tourism company Paatsalu Puhkekeskus. The purpose is to develop tourism services and products in order to reduce seasonality in rural areas. This study can also help other tourism companies in the countryside, who have problem with seasonality and tourism services. This study can be further explore more about obstacles for the events and activities. In the future, there should be research investigating more about prices and why are the process so problematic for the locals.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Diana Ratušnõi,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Madalhooaja teenuste arendamine kogukonnale Paatsalu Puhkekeskus näitel“

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Marit Piirman,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus **16.05.2018**